

GÖRENCE

AYLIK E-DERGİ

SANAT VE FELSEFE İLE
DÜŞÜNMEK

SAYI 8

Nisan 2023

- V
- S
- H

GÖRENCE E-DERGİ

Genel Yayın Yönetmeni

SALİH FEHMİ KATIRCIOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

YELDA AKILLIGÖZ

Düzeltili

YELDA AKILLIGÖZ

Sayfa Tasarım / Dizgi

YELDA AKILLIGÖZ

Yayın, Yönetim ve Yazışma Adresi

Tel : +90 5469383878

E-posta : soyutfoto@gmail.com

Web Site : www.imgezen.com

GÖRENCE E-Dergi, sanal ortamda aylık olarak yayımlanmaktadır. Dergi, Basın-Yayın yasalarına uyar.

GÖRENCE E-Dergi'de yer alan yazı, görsel ve sesli içerikten sahipleri sorumludur.

Her hakkı saklıdır. Bu Dergide yer alan içeriğin tümü veya bir bölümü, izin alınmadan ve kaynak gösterilmeden çeviri ya da orijinal haliyle yayımlanamaz.

Dizgi Tarihi : 01.04.2023

Kapak fotoğrafı, Salih Fehmi Katircioğlu'na aittir.

www.imgezen.com

GÖRENCE E-DERGİ

İÇİNDEKİLER

04

ÖN SÖZ

06

MİTOLOJİDE TANRIÇA HERA

Salih Fehmi Katırcıoğlu

11

23 NİSAN'DA ÇOCUK OLMAK:
ATATÜRK VE ÇOCUK SEVGİSİ

Prof. Dr. Behçet Kemal Yeşilbursa

17

BAŞKALARININ ACILARINA BAKMAK

Öğr. Gör. Laleper Aytek

20

SANAT NEREYE KOŞUYOR?

Dr. Ecz. Yelda Akıllıgöz

22

GÖRSEL TARİHİN KAYNAKLARI:
KARTPOSTAL'IN DİLİ

Uzm. Özlem Baykal

31

MODA FOTOĞRAFLARI

Prof. Dr. Sefa Çeliksap

40

"GÜNLÜK YAŞAMLAR"
TÜAB ÇALIŞMALARI VE YAZILARI

Prof. Dr. Caner Karavit

48

KAZDAĞLARI'NDA ZEYTİN HASATI VE
ÇATAL ZEYTİNİN HİKAYESİ

Zehra Belgin Şemsettinoğlu

58

"ALTAYLAR" GEZİ FOTOĞRAFLARI -I-

Halil Sarıışık

72

AHMET HAMDİ TANPINAR
"FİRARİ ZAMAN"

Funda Süyür

75

ŞİİR

Funda Süyür

Hasan Atabaş

Mine Dönmez Ölçer

Nihal Mavi

Nilüfer Tarı

Salih Fehmi Katırcıoğlu

Şahver Kaya Karasüleymanoğlu

Turhan KA

83

ANKARA'DA SANAT

83

SANAT DÜNYASI

84

DERGİ, KİTAP, YAZAR

Dr. Ecz. Yelda Akıllıgöz

ÖN SÖZ

Değerli fotoğraf dostları,

Bizlere sıklıkla sorulan soru; fotoğrafı bir sanat olduğu mu yoksa aletsel faaliyetin sonucu olarak ortaya çıkan bir ürün mü olduğudur. Soruya hızla verilebilecek pek çok yanıt olmasına rağmen; fotoğrafı değerlendirirken kullanılacak nesnel ölçütlerin fotoğrafın sanatsal yoğunluğunun neresinde olduğu, bu tanımların yorumundan ortaya çıkan gerçekliğin ne olduğu ortaya çıkmaktadır.

İlkeler ve tanımlar güzel sanat fotoğrafını fotoğrafın diğer alanlarından ayıran bir görüntü yakalamaktan çok yorum içeren alan olduğunu gözleriz. Fotoğrafçının önünde akıp giden hayata fotoğrafçının gözüyle birlikte kameranın da şahit olması günceli yakalamamız ve güncelin geleceğe not düşürmesi konusunda bize yardımcı olur. Bu yardımcılığı tamamlayan şey yazıdır. Yoruma hazır bekleyen anlık gelişen olayları kameraya kaydetmek ve bu konuda çekimlerde bulunmak, güncele tutulan ışık, güncelin sonsuzluğa mal olması, görüntü aracılığı ile yaşamın geleceğe sunumudur. Güzel sanat alanı olan fotoğrafını ise; yalnızca kameranın gördüğü akıp giden hayatın bir alanının görüntülendiği ve bu alanda güncelin kullanıldığı görsellikten daha çok görselliği fotoğraf çekenin yaratıcılığı ve yorumlarıyla birlikte kameranın insan zihni, duygusuyla birleşmiş hali olarak yorumlamak gerekir. Sanatçının gördüğü somut olgusal göz evreni dışında lensin ve görüntünün ötesine geçen anlamları yorumlamak fotoğrafçının duysal derinliğini gösterir.

Bir manzara fotoğrafını, bir doğa fotoğrafını, sokak fotoğrafını yaşamın kuralları içinde çekebiliriz. Ancak görsel estetik kuralları içinde göze çarpan olması gereken şey, güncelin duygu yoğunluğunun arzu ettiğimiz yoğunlukta fotoğrafa aktarılması durumu ya da bu saptamanın sorun olup olmadığı konusudur. Estetik duyguların sahip olduğu gerçekliğin ötesine taşımak fotoğraf sanatının devreye girmesiyle mümkün olur.

Fotoğraf sanatı görsel bir alanın fotoğraf makinesine sıkıştırılmasından çok bu alana girecek duygusal yoğunluğun alımlayıcıya vereceği duysal coşum ve estetik görünüm fotoğraf sanatının üzerinde yoğunlaşılması gereken en önemli alanlardan biridir. Özetle fotoğraf sanatı, fotoğrafın içinde yer alan öğeler belli bir estetik alfabenin cümlelerini oluşturacak görsel estetiğin kurallarını alımlayıcıda duygu yoğunluğu oluşturacak şekilde görsel anlatımından ibarettir. Görselliğin duygusallıkla devam ettiği alan alımlayıcının hayal dünyasını genişletir ve yeni bileşimlere yol açmasına zemin hazırlar.

Duygu yoğunluğu oluşturmada gerçek görüntülerin ya da gerçeğin kabuğunu kıran soyut görüntülerin insanda yeniyi yaratmada nasıl etkin olduğunu ilerleyen sayılarda yeniden tartışılacaktır. Bir yol haritası çizmek istersek insanda duygu yoğunluğu, paylaşımcılık insanı etkileyen duygu zincirinin aktarımını sağlayacak görsel alanlardır ve bu bizim için fotoğraftır. Fotoğrafın teknik olanaklarının dışına çıkarak özlenen, insanı yaratma konusunda varacağımız aşamayı da bu sanat alanı meraklısına gösterecektir.

Nisan ayının en önemli tarihi dönüm noktalarından biri de 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutluyor olmamızdır. Türk ulusunun uluslaşma sürecinin en önemli aşamalarından birini temsil eder, kutlu olsun. Her gelen yıl ulusumuza büyük başarılar getirsin.

Hayvan dostlarımızın, veteriner hekimlerin çatı örgütü olan Dünya Veteriner Hekimleri Birliği'nin (WVA) 2000 yılında, her nisan ayının son cumartesi gününü "Veteriner Hekimler Günü" olarak ilan etmesi ile kutlanmaya başlamıştır. Türkiye'de Veteriner Hekimler Günü ilk olarak 28 Nisan 2001'de Türk Veteriner Hekimleri Birliği'nin düzenlediği organizasyon ile kutlanmıştır.

Salih Fehmi KATIRCIOĞLU

Salih Fehmi KATIRCIOĞLU

MİTOLOJİDE TANRIÇA HERA

Antik Yunan söylencelerindeki önemli tanrıçalardan biri olan Hera, Roma'da Juno olarak bilinir. Yunan tanrılarının kraliçesi ve Zeus'un karısı ve ablasıdır. Evlilik, aile ve sadakat tanrıçası olarak doğum yapan kadınların koruyucusu ve ideal kadın sembolü olsa da özellikle kocasının sevgililerine ve onlardan olan

gayri meşru çocuklarına karşı kıskançlığı ve intikamcı doğasıyla ünlüdür. Mekânı Olimpos'tur. Tavuskuşu, İnek, Nar, Aslan, Akrep ve Zambak simgeleri ile tasvir edilir.

Genellikle baş örtüsüyle ya da taçla betimlenen olgun vücutlu ve gür saçlı Hera, mitolojide en güçlü, en cesur ve Afrodit'ten sonra en güzel tanrıça olarak nitelendirilir. Çok yönlü olduğu bilinen Hera'dan çetin ceviz olarak da söz edilir. Guguk kuşu kılığına girerek kendisine gelen Zeus'u evliliğe ikna ettiği ve bazı kaynaklara göre de bu evlilikte tüm koşullara karşın Zeus'la iyi geçinerek ve zorluklarla baş ederek dünyaya evliliğin kutsallığını gösterdiği belirtilir. Bu nedenle Zeus ile Hera'nın evliliğine Hieros Gamos (Kutsal Evlilik) adı verilmiştir.

Tanrıça Hera

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera>

Babası Titanlardan Kronos, annesi Rhea'dır. Kardeşleri Poseidon, Hades, Zeus, Hestia ve Demeter, çocukları ise; Ares (Savaş Tanrısı), Heusha, Hebe (Gençlik Tanrıçası), Hephaistos (Metalürji/Metal Bilimi Tanrısı), Eileithyia (Doğum Tanrıçası) ve Angelos'tur. Hera'nın, kendi kendine doğurduğu Hephaistos'u çirkinliğinden dolayı Olimpos Dağı'ndan attığı; dünyaya çarpan tanrı

Hephaistos'un ise topal olduğu, diğer anlatılarda ise; Zeus'un Hephaistos'u topallığından dolayı cennetten attığı söylenir. Nasıl olursa olsun, Hephaistos annesine karşı kin tutar ve intikam için altın bir taht yapar; tahtta oturan Hera, aniden kelepçelerle tahtta kilitlenir. Hera da o tahttan, oğluna verdiği Afrodit'le evlenme sözüne karşılık salıverilir.

Kendisine âşık olan erkekleri reddederek kendisini hep Zeus'a sunmuş olan Hera, Zeus tarafından aldatılınca kocasının aşıklarını ve onların çocuklarını cezalandırır, onlara belalar yollar.

Çok kıskanç olduğu belirtilen ve Zeus'un sadakatsizlikleriyle uğraşan Hera, genellikle intikamını hızlı bir şekilde alır. Hera, tanrıça Leto'yu öyle bir cezalandırmıştır ki, Zeus'tan olan çocukları Artemis ve Apollon'u doğurmak için herhangi bir ülkeye sığınması halinde oraya lanet yağdıracağını sözünü verir. Leto, aylarca başıboş dolaştıktan sonra oğlu tanrı Apollo'yu doğurabileceği, Poseidon'un üç uçlu tridentini denize vurarak yükselttiği Delos Adası'nı bulabilir. O zaman bile Hera, doğum tanrıçası kızı Eileithyia'ya baskı yaparak Leto'nun doğumunun dokuz aya kadar uzatılmasını sağlar. Doğduklarında ise Hera onlara ejder Python'u gönderir; ama Apollon büyüdüğünde tanrısal oku ile bu ejderhayı öldürür.

Çokça ünlü olan mitlerin birçok versiyonunda Zeus'un sevgilisi Io'dan da söz edilir. Bazı anlatılarda Hera'nın, tanrıların hem kraliçesi hem rahibesi hem de Argos'un eski prenseslerinden olan Io'yu, Zeus'un ilerlemesini durdurabilmek için ineğe çevirdiği anlatılır. Fakat bazı versiyonlarda ise ya onunla gizli buluşabilmek için ya da Hera'yı Io ile ilgilenmediğine ikna edebilmek için, ineğe dönüştürenin Zeus'un kendisi olduğu anlatılır. Ancak, Hera onların birbirlerine yaptıkları kurları fark eder ve yüz gözlü Argos'u başına dikerek, ineği kendi gözetimi altına alır. Daha sonra Zeus tarafından işe alınan Hermes, Argos'u sarhoş edip öldürür. Hera'da devin gözlerini tavus kuşunun tüylerine yerleştirir ve Io'ya musallat olması için at sineği göndererek onu Mısır'a kadar kovalar. İstanbul Boğazı'ndan da geçen İo, boğaza "Bosphorus (İnek Geçiti)" ismini verir.

Hera'nın kıskançlığından nasibini alan bir başka kişi ise Kral Kadmos'un kızı Semele'dir. Zeus ile gizli bir aşk yaşadığını duyan Hera, intikam almak için yaşlı bir kadın kılığında Semele'ye gözükersen Zeus'tan kendisine bütün haşmetiyle görünmesini istemesini söyler. Semele, bu isteğini yerine getiren Zeus'u gerçek görünümüyle görür görmez ölümcül bir yıldırımın ateşiyle kül olup gider.

Callisto, Zeus ile ilişkisi nedeniyle Hera'nın gazabına uğrayarak ayıya dönüştürülür ve Artemis tarafından avlanır. Zeus ise ona acıdığından, daha

sonraları Callisto'yu, Ayı takım yıldızına dönüştürür.

Hera, Zeus'un insan sevgilisi Alkmene'ye (Miken Kralının kızı) olan kinini oğlu Herkül'e yönlendirerek intikam almıştır. Herkül'ün doğumu, kral olamasın diye doğum tanrıçası Eileithyia'yı engelleyerek geciktirilirken, kuzeni Eurystheus'in henüz 7 aylıkken, Herkül'den önce dünyaya gelmesi sağlanır ve taht sırası Eurystheus'e geçer. Doğumundan sonra ise, bebek Herkül'ü boğması için yılanlar gönderilir.

Bu arada Zeus, habercisi Hermes'in yardımıyla Herkül'ü Alkmene'den bir gece kaçırarak fark ettirmeden uykuda Hera'nın göğsüne koyar ve Hera'nın memelerinden akan sütü içerek ölümsüz olmasını sağlayacaktır. Ancak Hera, uyanıp tanımadığı bir bebeği emzirdiğini fark edince onu fırlatıp atar ve boşalan memesinden çıkan süt de gece gökyüzüne fışkırarak akar. Böylece Samanyolu "Süt Yolu" (Samanyolu) oluşur. Hera'nın baskısı ile Eurystheus tarafından Herkül'e ölümcül olmasını umduğu on iki tehlikeli görev verilir. Dokuzuncu görevini yerine getirmek için Kraliçe Hippolyta'nın kuşağını aramaya gittiğinde Amazonları Herkül'e karşı kışkırtır ve Herkül de kraliçeyi öldürmek zorunda kalır. Hera, Herkül'ün savaşmak zorunda kaldığı Nemea'yı dehşete düşüren aslan ve Gaia'nın düğün hediyesi olan, tanrıçalarının kutsal elma ağacını koruyan Ladon ejderhası gibi bazı vahşi canavarlardan da sorumluydu.

Herkül, Olimpos'a gelip Hera ile barıştıktan sonra Hera'nın kızı Hebe ile evlenir.

Tanrıların kraliçesinin son iki kurbanı, Hades'te, Hera'yı baştan çıkarmaya çalışmasının cezası olarak sürekli dönen bir tekerleğe bağlı olan Ixion ve aynı düşüncesizlikten dolayı bir kayaya bağlanıp, karaciğerinin akbabalar tarafından yenilmesi cezasına çarptırılan Tityos'tu.

Zeus ve Hera

<https://arkeopolis.com/yunan-mitolojisinin-guclu-kadini-hera/>

Hera'nın iyiliğinin dokunduğu bir panhelenik kahraman ise, Altın Post'uyla ünlenen Jason'dı. Kahraman, tanrıça yaşlı bir kadın kılığına bürünüp tehlikeli bir nehri geçmek istediğinde ona bilmeden yardım etti ve tanrıça o saatten sonra her ihtiyacı olduğunda yanında olacağını sözünü verdi.

Homer'ın İliada'sında anlatıldığı üzere Hera Truva Savaşı hikayesinde de önemli bir baş kahramandır. Tanrıça, Akheanlıları destekleyerek sürekli diğer tanrılarla birlikte, Truvalı Prens Paris'in, en güzel tanrıça olarak onun yerine Afrodit'i seçmesini hala affedemediği için, Truva'nın çöküşüne dair planlar yaparlar.

Hera, İliada'da ismi geçen üç şehrin kendisi için önemli olduğundan bahseder, Argos, Sparta ve Mycenae (ya da Mykene). Ayrıca, Zeus Kronos ile savaşıırken, küçükken onun Okyanus ve Tethys tarafından yetiştirildiği de söylenir. Homer, Hera'yı genellikle 'beyaz silahlı', 'öküz gözlü' ve 'Argoslu Hera' olarak tasvir eder. Hedios, Thegonia'sında Hera'dan 'Argos'tan' ya da çoğunlukla 'Altın sandalet' olarak bahseder.

Yunan inancında Hera önemli bir figürdü. MÖ 8. yüzyılda bir tanrıçadan ele geçirdiği sığınak olan Argos'un patronuydu. Onun adına atfedilen Olympia (MÖ 650-600) tapınağına da sahipti. MÖ 7. yüzyılda ise; Tiryns, tanrıça için önemli olan bir kült merkeziydi. Bazı yerlerde tanrıçanın doğum yeri olarak bahsedilen Samos adası, MÖ 2000'inci yıl ortalarındaki Miken dönemine kadar dayanan bir Yunan tanrıçasının kült merkeziydi. MÖ 5. ve 4. yüzyılda sikkelerde tasvir edilen tanrıça Hera, Elis'te oldukça saygı görüyordu. Yunanistan genelinde, Hera'nın onuruna Zeus ile Hera'nın evliliklerinin yeniden canlandırıldığı yıllık evlilik festivalleri (Hyerogami) gibi kadınlar için spor yarışmaları düzenlendi.

Diğer birçok önemli tanrılar gibi Hera da, doğal olarak eski Yunan sanatında, özellikle de kırmızı ve siyah figürlü çanak çömlek üzerinde öne çıkan figürlerden biriydi. Ancak, farklı herhangi bir özelliği olmadığı için diğer tanrıçalardan ayırt etmek oldukça zordur. Genellikle bir tahtta, taç (polos) takarak, elinde kraliyet asası ve başında gelin duvağı ile oturarak, ara sıra da bereketin simgesi olan narı tutarak tasvir edilir. Bazı zamanlarda ise, tanrıçanın her ikisini de Olympos dağında evcil hayvanı olarak tuttuğu ve gururun simgesi olan tavus kuşu ile Zeus'un, Hera'ya ilk defa kur yaptığındaki biçimi olan guguk kuşu da eklenir. Son olarak ise zambak çiçeği de vardır.

Hera, Roma kültüründe sadakatsizliğin intikamını alan kıskanç bir tanrıçadan ziyade, iyi aileyi ve sadık evliliği temsil eden bir Juno olarak yaşadı. Juno, Jupiter ve Minerva ile birlikte en önemli Roma tanrılarından biriydi ve gerçekten de Roma'nın patronuydu. İsmi taşıyan ve Roma kültüründe en uğurlu zaman olarak addedilen ay olan Haziran'da onun onuruna yapılan yıllık Matronalia festivalleri olurdu.

Ayrıca Hera kültünün günümüzde de görülebilecek etkileri vardır. Örneğin,

olimpiyatların simgesi halindeki olimpiyat ateşi, her yıl Olympia'taki Hera Tapınağı'nda güneş ışığı yardımı ile yakılır.

Kaynakça

- Arza Erhat Mitoloji Sözlüğü.
- Anonymous. Ancient Greece Temples And Sanctuaries. Toubis, Athens, 2010.
- Carabatea, M. Greek Mythology. Pergamos, Peania, 1997.
- Carpenter, T.H. Art and Myth in Ancient Greece. Thames & Hudson, 2012.
- Hesiod. Hesiod. Loeb Classical Library, 2007.
- Homer. The Iliad. Penguin Classics, 1998.
- Hope Moncrieff, A.R. Classical Mythology. Senate, London, 1994.
- National Geographic. National Geographic Essential Visual History of World Mythology. National Geographic, 2008.
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hera>
- <https://arkeopolis.com/yunan-mitolojisinin-guclu-kadini-hera/>

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA

23 NİSAN'DA ÇOCUK OLMAK: ATATÜRK VE ÇOCUK SEVGİSİ

“Küçük hanımlar, küçük beyler! Sizler hepiniz geleceğin bir gülü, yıldızı ve ikbal ışığısınız. Memleketi asıl ışığa boğacak olan sizsiniz. Kendinizin ne kadar önemli, değerli olduğunuzu düşünerek ona göre çalışınız. Sizlerden çok şey bekliyoruz.”

Atatürk-19.10.1922/Bursa

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk ve dünya çocuklarına armağan edilmiştir.

Bu bayram, TBMM'nin açılışının birinci yılında kutlanmaya başlanan 23 Nisan Millî Bayramı, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıyla, önce 1 Kasım olarak kabul edilen, sonra 1935'te 23 Nisan Millî Bayramı'yla birleştirilen Hâkimiyet-i Milliye Bayramı ile Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin 1927'de ilan ettiği ve ilki Atatürk'ün himayesinde düzenlenen 23 Nisan Çocuk Bayramı'nın kendiliğinden birleşmesiyle oluşmuştur. 1980 darbesi döneminde Milli Güvenlik Konseyi, bu bayrama resmî olarak “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” adını verdi.

Hâkimiyet-i Milliye Bayramı (önceleri 1 Kasım, sonra 23 Nisan), saltanatın kaldırılışının ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu gerçekleştiren TBMM'nin açılışının egemenliği padişahıtan alıp halka vermesini kutlamak amacını taşıırken, Çocuk Bayramı savaş sırasında yetim ve öksüz kalan yoksul çocukları bir bahar şenliği ortamında sevindirmek amacını taşımaktaydı.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, UNESCO'nun 1979'u Çocuk Yılı olarak ilan etmesinin ardından, TRT Uluslararası 23 Nisan Çocuk Şenliği'ni başlatarak, bayramı uluslararası düzeye taşımıştır.

Atatürk, yaşamı boyunca sevdiklerine, hangi yaşta olursa olsunlar, “çocuk” diye seslenirdi. Onun dilinde çocuk, sevgi demekti. O'nun çocuğu yoktu ama içinde bitip tükenmeyen bir çocuk sevgisi vardı.

Böylelikle çocukları çok seven Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk bu sevgisini onlara 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı armağan ederek tüm dünyaya göstermiş oldu.

Atatürk'ün Çocuk Sevgisi

Atatürk, çocukların riyakârlık (ikiyüzlülük) bilmeden bütün istek ve arzularını içlerinden geldiği gibi açıklamalarından çok hoşlanırdı. Son yıllarını da çok sevdiği bir çocukla, Ülkü ile geçirdi. Ülkü, Atatürk'ün çocuk sevgisinin bir simgesi oldu.

O'nun açık mavi gözleri her yerde çocukları arardı. Çağdaş ve mutlu Türkiye'yi çocuklarda görür ve çocuklarda bulurdu. Yurt gezilerinde çocuklara sevgi ile yaklaşır, onlarla uzun uzun konuşurdu.

Atatürk bir gün çocuk balosuna gider. Ortalıkta bir şaşkınlık havası doğar. Küçük bir oğlan salonun orta yerinde kalır. Bu yavru hayranlıkla bir süre Atatürk'e baktıktan sonra: "Atatürk'üm, seni öpmek istiyorum" der. Ortalığa bir sessizlik dalgası yayılır. Bu derin sessizliği Atatürk'ün sesi bozar "Öyleyse, gel öp" der. Çocuk koşarak Atatürk'ün boynuna sarılır. O sırada diğer çocuklar da: "Biz de... Biz de..." diye bağırırlar. Böylece tüm çocuklar Atatürk'ü doya doya öperler. Bu görüntü çoğu kişiyi ağlatır. Büyük Atatürk de ağlar. Evet, Türk çocuklarının bu engin sevgisi için ağlar. Hem de sevinç gözyaşlarını dökerek. O gün çevresindekilere övünçle: "İşte benim kuşaklarım" der.

Atatürk'ün çocuk sevgisi çok büyüktü. Cumhuriyet'i kurduktan sonra yaptığı yurt gezilerinde büyükleri dinlediği kadar, küçükleri de dinler; onların dertlerini, sorunlarını ve isteklerini saptamaya çalışırdı. Okulları ziyaret eder, onlara sorular sorar, doğru yanıtlayanları çeşitli şekillerde ödüllendirirdi.

Atatürk, geleceğimizin güvencesi olan çocukların en iyi şekilde yetiştirilmesi için büyük çaba gösterdi. Her fırsatta çocuklara olan güvenini dile getirdi. "Ben olsam da olmasam da beni takip edeceksiniz" sözü, Atatürk'ün çocuklara duyduğu güvenin en güzel belirtisiydi.

Atatürk, çocuklara olan bu büyük sevgisinden dolayı 23 Nisan'ı onlara armağan etti. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, bu özel gün ile ilgili kutlamalara katılmak üzere dünyanın dört bir yanından ülkemize gelen çocuklar ile birlikte kutlanan en büyük çocuk bayramıdır.

Atatürk'ün çocuk sevgisi ne yazık ki tam olarak anlaşılamadı. Törenlerde, yorgun, heyecansız, düşüncelerle dolu, çocukluğunu yitirmiş, yılgın insanlarca yıpratıldı, ondaki coşku ve heyecan ne yazık ki tam olarak yorumlanamadı. Onu, ona yakışacak biçimde anmayı, yorumlamayı bilemedik. Atatürk sadece Milli Mücadele ve devrimleriyle ilgili bir olgu olarak gösterilmeye çalışıldı. Belki başka ülkelerin de

millî kahramanları olmuştur ama çocuklarla ilgili böyle bir lider başka hiç bir ülkeden çıkmamıştır. Hakkında yazılmış onlarca kitap içinde bu konuda yazılmış kitap sayısı bir elin parmaklarını geçmez.

Çocukluk, hepimizin bir dönem yaşadığı ama yaşarken belki de farkında olamadığımız, doğum ile yetişkinlik arasındaki dönem olmanın ötesinde bir anlama da sahiptir. Çünkü çocuklar millet hayatı için en önemli unsurdurlar. Çocuk olabilmek, çocuk kalabilmek, yeni, yaratıcı, meraklı, araştırmacı olmanın eşiğinde durmaktır.

Çocukluk bir karakterdir. Elbette, bir ölçüde edinilebilir, keşfedebilir, insan ona ulaşmaya çabalayabilir ancak çocuk, özgürlük ister, bağımsızlık ister. Ruh bağımsızlığına erişemeyenler çocuk olamazlar. Boynu bükük, bağımlılığı alışkanlıklarla yaşayan insanlar haline gelirler. Milletlerin yok olmaması ya da bozulmaması, çocuklarını yabancı kültürlerle maruz bırakmaması ve onların özlerini korumasına bağlıdır.

Bu doğrultuda çağımıza adını altın harflerle yazdıran önderimiz Atatürk, ölümünden bu yana her yönüyle araştırılmış, fakat çocuklara karşı olan sevgisi ne yazık ki pek az araştırılmıştır. Oysa O, çocuklar hakkında öğrenilmesi, tanınması gereken çok yönlü bir liderdir.

Atatürk çocuk konusunda büyük bir hassasiyet göstermiştir. Onun dilinde çocuk sevgi demekti, etrafında hep çocukları görmek istemiştir. Çocuk onun gözünde saflığı ve dürüstlüğü temsil etmiştir. Sabiha Gökçen, Atatürk'ün bu özelliğini, bir konuşmasında şöyle anlatmıştır:

Bizim yetişmemizde dikkat ettiği hususlar, yalan söylemememiz, dürüst ve ciddî olmamız, dedikodu yapmamamız ve başkalarını çekiştirmememizi, insanlarla ilişkilerimizin temelini saygı ve sevgiye dayanmasını isterdi.

Yine aynı şekilde Hasan Rıza Soyak Atatürk'ün bu özelliğini anılarında şöyle anlatır: “Çocukluk ne güzel şey. Çocuklar ne sevimli, ne tatlı yaratıklar değil mi? En çok hoşuma giden halleri nedir bilir misin? İkiyüzlülük (riyakârlık) bilmemeleri, bütün istek ve duygularını, içlerinden geldiği gibi açıklamaları.”

Çocukluk günlerinden söz ederken Çankaya'da yakınlarına “Ben çocukken fakirdim. İki kuruş elime geçince, bunun bir kuruşunu kitaba ayırırdım. Eğer, böyle olmasaydı, bu yaptıklarımı yapamazdım” demiştir.

Ne yazık ki, Atatürk içinde taşıdığı çocuk ruhuna uygun yorumlanamadı. Oysa çocuk ruhunu harekete geçirmek oyun, bilim, sanat ve düşünceyle sağlanabilirdi. Yine gerçekleri keşfetme başarısı oyun oynamayı seven, düş gücü son derece gelişmiş bir çocuk ruhu ile sağlanabilirdi. Yoksul, düzensiz bir yaşamda insanlar çocuk olamıyor, çocuk kalamıyor, çok çabuk büyüyor. Çocukluğunu yaşayamamış, çocukluğa hasret

insanların çoğunlukta olduğu bir kültürde, doğmaları sorgulayabilen, yaratıcı olma özgürlüğüne, özerkliğine sahip insanlar yetişmiyor. Yaşamı kocaman bir yük sayan, gergin, kaygılı insanların umutsuz çözüm arayışları egemen oluyor topluma.

“Bugünün küçükleri yarının büyükleridir” diyen Atatürk çocuklara çok değer verir, gezilerinde okullara gider, ders dinler, sorular sorardı. Atatürk çocukları ülkenin geleceğı olarak görüyor, onlara çok güveniyordu. Çocuklara söz hakkı verilmesini ve iyi eğitilmelerini istiyordu.

Yurt gezilerinde bakıma ve korumaya muhtaç çocukların kaldıkları yurtları gezerek onlara hediyeler dağıtırdı. Atatürk, bu konuda hassas olunması gerektiğini, himayesine aldığı manevi evlatlarla göstermiştir.

Atatürk’ün hayatı incelendiğinde savaş yıllarının en kötü koşullarında dahi çocuklarla yakından ilgilendiğı ve birçok çocuğı koruması altına aldığı görülür. Atatürk’ün o zorlu savaş yıllarında dahi geleceğimiz olan çocuklarla yakından ilgilendiğini, birçoğunu koruması altına aldığını biliyoruz. Sonraki yıllarda yetim çocukların sağlık, eğitim ve temel ihtiyaçlarının karşılanması için günün şartlarına uygun bir çalışma içine girilmiştir. Önce yetim evleri, sonra da İstanbul’da Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur. TBMM hükümeti de Atatürk’ün öncülüğünde 30 Haziran 1921’de bugünkü adı Çocuk Esirgeme Kurumu olan kurumun açılmasına öncülük etmiştir.

Atatürk, çocuklara olan sevgisinin en büyük tecellisi olarak 23 Nisan 1920’de TBMM’yi açmış, bu mutlu ve önemli günü Cumhuriyetimizin geleceğı ve teminatı olan çocuklarımıza Milli Egemenlik ve Çocuk Bayramı adıyla armağan etmiştir. Dünyada ilk kez bizim ülkemizde bir çocuk bayramı kutlanmaya başlanmıştır. Bu bayram daha sonra, UNESCO’nun, 1979 yılını çocuk yılı ilan etmesiyle bütün dünya çocuklarının, Türk çocuklarının öncülüğünde kutladı.

Atatürk ve Ülkü

Atatürk’ün çocuk sevgisi o kadar büyüktü ki, boş zamanlarının çoğunu manevi evlatlarıyla geçirirdi. Son yıllarını çok sevdiği bir çocukla, Ülkü ile geçirdi. Ona kendisi “Ülkü” adını vermişti. Çocuklara karşı beslediğı derin sevginin ne kadar yerinde, ne güzel belirten bir isim, Ülkü.

Ülkü, her zaman Atatürk’ün yanında bulunurdu. O kadar ki bazen misafirlerin yanında kucığına otururdu. Artık kimse küçük kıza kızmıyor, üstelik içten gelen bir sevgi ile küçük kızı seviyorlardı. Ülkü, çok sevimli bir kızdı. Uzaktan Atatürk’ü görünce sevinçle koşar, Atatürk’ün kucığına fırlardı. Atatürk, her zamanki tatlı sesiyle küçük kıza neşeli şeyler söyler onun kalbini elde etmeğe çalışırdı. Ülkü, onun bir parçası gibiydi. Nereye gitse yanında götürürdü. Küçük kız, hasta olduğı zaman doktorlarla beraber muayene eder, hastalığı hakkında geniş bilgi alırdı.

Ülkü, bir defa tifo olmuştu. Doktorlar tifo bulaşıcı olduğu için hastanın yanına sokmak istemiyorlardı. Atatürk, hiç birini dinlemezdi. Her gün Florya'dan Dolmabahçe'ye Ülkü'yü görmeye giderdi. Bulaşıcı bir hastalık olmasına rağmen onun yanında uzun uzun kalırdı. Ülkü, manevi çocukları (Makbule, Afet İnan, Sabiha, Rukiye, Nebile, Abdürrahim, Afife, Zehra ve Mustafa) arasında Atatürk'ün çocuk sevgisinin bir simgesi olmuştu.

Atatürk'ün Çocuklar İle İlgili Sözleri

Bir gün çocuk eğitimi ile ilgili olarak Hasan Rıza Soyak'a şunları söylemişti:

Çoğu ailelerin öteden beri çok kötü bir alışkanlıkları var; çocuklarını söyletmez ve dinlemezler. Zavallılar söze karışınca, “Sen büyüklerin konuşmasına karışma!” der, sustururlar. Ne kadar yanlış, hatta zararlı bir hareket! Hâlbuki tam tersine, çocukları serbestçe konuşmaya, düşündüklerini, duyduklarını olduğu gibi ifade etmeye teşvik etmelidirler; böylece hem hatalarını düzeltmeye imkân bulunur, hem de ileride yalancı ve ikiyüzlü olmalarının önüne geçilmiş olur. Kısacası çocuklarımızı artık, düşüncelerini hiç çekinmeden açıkça ifade etmeye, içten inandıklarını savunmaya, buna karşılık da başkalarının samimî düşüncelerine saygı beslemeye alıştırmalıyız. Aynı zamanda onların temiz yüreklerinde; yurt, ulus, aile ve yurttaş sevgisiyle beraber doğruya, iyiye ve güzel şeylere karşı sevgi ve ilgi uyandırmaya çalışılmalıdır. Bence bunlar, çocuk eğitiminde, ana kucağından en yüksek eğitim ocaklarına kadar her yerde, her zaman üzerinde durulacak önemli noktalardır. Ancak bu yolladır ki çocuklarımız memlekete yararlı birer vatandaş ve mükemmel birer insan olurlar.

Erkek ve kız çocuklarımızın aynı şekilde öğrenim görebilmesi mühimdir. Memleket evladı, iktisadi hayatta faal, etkili ve başarılı olacak şekilde donatılmalıdır. Milli ahlakımızla, medeni esaslarla ve hür fikirlerle yetiştirilmelidir. Baskı ve korkudan doğan sözde ahlak, bir erdem olmadığı gibi, güvenilmezdir.

Çocuklar geleceğimizin güvencesi, yaşama sevincimizdir. Bugünün çocuğunu, yarının büyüğü olarak yetiştirmek hepimizin insanlık görevidir.

Çocuklar her türlü ihmal ve istismardan korunmalı, onlar her koşulda yetişkinlerden daha özel ele alınmalıdır.

Gelecek için hazırlanan vatan evlatlarına, hiçbir güçlük karşısında yılmayarak tam bir sabır ve metanetle çalışmalarını ve öğrenim gören çocuklarımızın ana ve babalarına da yavrularının öğreniminin tamamlanması için hiçbir fedakârlıktan çekinmemelerini tavsiye ederim.

Son olarak,

Evet, Atatürk'ün çocuk sevgisi çok büyüktü, peki ya ondan sonra gelenlerin, her fırsatta “Atam İzindeyiz!” diyenlerin çocuk sevgisi nasıldı? Atatürk'ten sonra gelen

hiçbir cumhurbaşkanı, başbakan veya bir bakan bir çocuğu elinden tutup da resim sergisi gezmeye götürmedi. Hiçbir cumhurbaşkanı veya başbakan çocuğu protokol sırasının en önüne oturtmadı. Hiçbir cumhurbaşkanı veya başbakan bir çocuğu salıncakta sallamadı. Bir çocuğu taşıttan kendi elleriyle indirmede. Bir yabancı konukla birlikteyken yanına çocuk almadı. Bir yetişkini dinlerken gösterdiği ciddiyetle dinlemedi. Onlarla birlikte denize girmede, objektiflere poz vermedi. Onlarla gezintilere çıkmadı...

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramımız kutlu olsun. Çocuklarımızın yüzü her daim gülsün, egemenliğimiz her daim var olsun...

Sevgi, saygı ve selamlarımla...

Prof. Dr. Behçet Kemal YEŞİLBURSA

Öğr. Gör. Laleper AYTEK

BAŞKALARININ ACILARINA BAKMAK

Acıların, kayıpların belgelenmesi, kayda geçirilmesi de insani [mi?] dir.

Hangi koşulda ve ne zaman?

Acı da, kayıp da hayata dair ve hayat güzelden çok daha fazla.

Acı biz onu yok saydıkça, görmezden geldikçe unutulmuyor, geçmiyor yahut hafiflemiyor.

Her ne kadar içinden geçerken, tam içinde yaşarken, kendi canımızdan yahut yakınlarımızdan birilerini henüz kaybetmişken ya da henüz cansız bedenlerine bile ulaşamamışken, yaşanılanın defalarca ve belki de acıyı, kaybı hatta öfkeyi katlayacak bir hale dönüştürecek şekilde gösterilmesi herseyi daha da can acıtıcı bir hale dönüştürse de ve böylesi kullanımlara karşı olmakta [yeter artık böyle görüntüleri daha fazla çekmeyin, yaymayın, izlettirmeyin; bu adeta yaraya tuz basmak ve kendilerimizi iyileştirme sürecimizi yavaşlatmak diye isyan etmekte] çok haklıysak da, tarihe bir belge olarak not düşmek anlamında görüntünün gücü bazen hatta sık sık unutmamak ve unutturmamak bağlamında sözden çok daha güçlü olabilir, olabiliyor.

Fotoğrafta ve fotoğraf için kutsal olan kendi rahatsız ediciliğinin ve belirsizliğinin ehlileştirilmemesidir.

Fotoğraf güzelliğe, kusursuzluğa yahut mükemmele (sadece kompozisyon, ışık vb. öğelerle) bir övgü olmak yerine gözdeki ihlalin, korkuların, eksik olanın ve yaralı olanın açığa çıkarılmasına ihtiyaç duyar; çok katmanlı ve belki sırlarla dolu öznellik inşalarının önünü açabilmek için/üzere, sonraya kalabilmek için/üzere... sıradanlığın sığ sularından uzaklaşmaya ihtiyaç duyar...

Çünkü hayat kırar, döker. Dağıldıkça sorular artar, çoğu cevapsız sorular arasında akıl, beden, ruh, duygular kıvrılır durur. Gündelik hayatın aşındırıcı dokusu, bir boğulma, bir gülümseme ya da yanılma, bir kaçış ya da inkâr, sessizin payı ya da

şehrin itirazı tüm duyularımızdan ihlale girişir hayatı ve tabii bizi de... Fotoğraf tam da böylesi bir darmadağınlık içinden çıkar (çıkabilir). Böyle baktığımızda diyebiliriz ki, çekmediğimiz fotoğraflar bir tek bizi eksiltmez, hayatı da yarımlaştırır.

Tarihe fotoğrafçılar olarak yapmakta olduğumuz tanıklıkları [mesela bir afetin, bir savaşın içinde(n) yahut sırasında ve sonrasında çektiğimiz görüntüleri] bir fotoğraf karesi üzerinden aktarırken aslında bir yandan da kendimizle, kendi meselelerimizle (acılarımız, kayıplarımız, cevapsız sorularımız, hayal kırıklıklarımız, pişmanlıklarımız, öfke ve hayallerimiz, eksilmelerimiz ve daha pek çok duygumuzla) yüzleşiriz.

Böyle bir yüzleşme kişisel olduğu kadar toplumsal, ideolojik ve politiktir.

Tahammülün ve kalbin sınırlarını zorlarken, yaşanmakta olan çok taze acıları naklen yayında “gösterirken”, acıları ve kayıplarıyla baş etmeye, hayata tutunmaya ve devam etmeye çalışan insanlara da haksızlık hatta saygısızlık ederiz.

Ve insanların kayıp duygularını derinleştirmemek adına bir süreliğine hatta belki uzun bir süreliğine de olsa çektiklerimizi bir yerde, tam o anda, içinden geçerken paylaşmamak, [ve sonraya bırakmak], insanların yaslarına duymamız gereken saygının ayrılmaz bir parçasıdır.

Sonraya bıraktığımız bu görüntüler Edip Cansever’in bir şiirinde söylediği gibi “sonrası kalır” zamanlarından değildir hayatın. Sonrası unutmamaktır, daha çok ve yeniden kaybetmemek için. Geçmişin kayıplarını bir gün bir bir önümüze getirmek, bizi eksilten derin kırılmaları unutmamanın, hatırla(t)manın belgeleridir bir yandan da...

Bellek silebilir ama unutmaz, bir görüntüdeki tek bir bakışın hatırlattıkları belki yüzlerce, binlerce fotoğrafa yahut söze eşdeğerdir ya da belki Aslı Erdoğan’ın söylediği gibi, “beni karanlıktan çekip çıkaracak”, “yaralarımı sararak, kabuk kabuk çözülmemi” sağlayacak bir ipucudur...

Vazgeçmemek için küçücük bir ipucuna dahi çok ihtiyacımız varken...

Susan Sontag’ın “Başkalarının Acısına Bakmak” kitabının sayfalarını yeniden çevirmenin belki de tam sırası...

“Fotoğrafın üstünlüğü, birbiriyle çelişkili iki ayrı özelliği birleştirebilmesiydi. Onların objektifliğine kimse bir şey diyemezdi. Yine de fotoğraflarda hep bir bakış açısı olurdu. Ortada kayıt yapan bir makine olduğundan, gerçek olan bir şeyi (ne kadar tarafsız olursa olsun, hiçbir sözlü anlatının beceremeyeceği şekilde, varlığı çürütülemez bir durumu) kaydediyor, böylece, ortada onları çeken bir kişi olduğu için de, gerçek olan bir şeye tanıklık ediyorlardı.”

Woolf'un iddiasına göre, fotoğraflar "bir sav oluşturmazlar; sadece göze ulaşan bir olgunun ham bir saptamasıdır". Gerçekte de 'basitçe' bir şey değildir onlar; işin aslı, Woolf ya da başka biri için, olgular yerine de geçmezler. Zira, Woolf'un da hemen eklediği gibi, "göz, beyinle bağlantılıdır; beyin de sinir sistemiyle. Sistem kendi mesajlarını, geçmişteki her hatıradan, ve o anki duygulardan süzerek bir spot görüntü şeklinde beyne gönderir." Bu el çabukluğu, fotoğrafların hem objektif bir kayıt olmasını hem de kişisel bir tanıklığı yansıtmalarını; ayrıca, hem fiili bir gerçeklik ânının aslına sadık bir kopyası veya suretini, hem de o gerçekliğin bir yorumunu sağlar (üstelik bu edebiyatın çoktandır özlemini çektiği, ama kelimenin bu anlamında hiçbir zaman ulaşamadığı bir başarıyı temsil etmektedir).

Kameraların görüntü oluşturma bakımından apaçık sahip olduğu gücü vurgulayanlar, görüntüyü elde eden kişinin sübjektifliği meselesini de ustalıkla halletmek zorundadırlar."

Öğr. Gör. Laleper AYTEK
25.02.2023

Dr. Ecz. Yelda AKILLIGÖZ

SANAT NEREYE KOŞUYOR?

20.yüzyılın Sanat nedir? Fotoğraf nedir? sorularına cevap arayan, üzerine pek çok eser yazılan sanat felsefesi, fotoğraf felsefesi konuları, günümüz post postmodern dijital çağı içinde evriliyor mu? Fotoşop programlarıyla başlayan, Yapay Zeka (AI)'yı takiben NFT (Nitelikli Fikri Tapu - Non-fungible token) görsellerin imza attığı bu çağın özelliği ne olacak?

Fotoğrafçılık öğreniminin gerek göz-zihin-yaratıcılık açısından gerekse bir teknolojik ürün olan fotoğraf makinesinin teknik özelliklerine hakimiyet açısından izleme, okuma, pratik yapma etkinliğinin uzun yıllar aldığı aşık. Dijital makinelere geçiş sürecinde, karanlık odanın yerini fotoşop programlarına bırakması ile fotoşopsuz da olmaz dedik, çoğumuz kısmen ya da tamamen bu programları kullanmayı öğrendik. Fotoşop ile fotoğraf yapılmamalı, bu şekilde elde edilen görsel salt dijital görseldir, göz-vizör-zihin koordinasyonu ürünü değildir derken; bugün fotoşop eleştirme/yasaklama zihniyetinin evrildiğine şahit oluyoruz. Sanatta, dolayısıyla fotoğraf sanatı kulvarında düzenlenen yarışmaları ‘‘Sanatta yarış olmaz’’ diyerek eleştiriyorduk. Ancak günümüzde yarışma prosedüründe fotoğraflarınıza fotoşop yapabilirsiniz ibaresine rastlamaya başladık. Önceleri fotoğrafçının gözü, zihni, eğitimi, bilgisi önemli iken; fotografik görsel önce zihinde oluşturulmalı, kadrāja çekim öncesi karar verilmeli, temel düzenlemeler dışında fotoğrafı fotoşop programları yapmamalı denirken, aslında agrandizörde ve filmin yıkanması esnasında pozlama şartlarının ve dijital makinelerdeki ayarların dahi fotoşop olduğu dolayısıyla fotoşopta temel düzenlemeler doğal karşılanırken; bugün geline nokta bu programların, AI uygulamalarının, NFT görsellerin ön plana çıktığını görüyoruz. Zihinde başlayan yaratıcılığın yerini artık bu programların kullanılabilme becerisine bıraktığını görüyoruz.

Sanatçı, eserini satmaz ve/veya eserini satan kişi sanatçı değildir tavrına sahipken; NFT ile eserlerin bozuma uğramış hallerini satmaktan, eseri yeniden üretmekten keyif alır hale geldik.

Bu tartışma hiçbir zaman bitmeyecek. Analog dönemden dijitalle geçişte yaşanan karın ağrısı, analog-dijital tartışması, yerini makinelere, dijital-NFT ye, fotoğrafçı mı yapay zeka mı tartışmalarına bırakacak. Önümüzdeki dönemde ne şekilde beğeni alacağını, eleştirilerin ne şekilde olacağını yaşayarak göreceğiz. Şahsen AI uygulamalarındaki yazım dil ile ortaklaşa hareket eden masalsı görüntüleri, yaratıcılık kategorisine henüz sokamıyorum. İmgelemin ve devamındaki işleyiş mekanizmasının henüz çözülemediği ve sanat eseri ortaya koyabilecek zihin ediminin güçlüğü düşünüldüğünde; bütün bu etkinliği klavyeye ve makineye bırakmanın estetik açıdan bir alımlayıcının ruhunu okşayabilmesi mümkün mü? sorusu akla geliyor. Ancak cevap “evet” olmuş ki; yapay zeka (AI) ile yapılmış resimlerin ödül alabildiğine şahit oluyoruz.

Bu döneme ayak uydurmanın şart olacağı görülüyor. Dijital dönemin fotoşop öğretisine ayak uyduramayanlar, bu dönemde de yeni öğretilerle karşı karşıya kalacak. Göz-zihin, imgelem, nörobilim tartışılırken; Sanatı nasıl aktarıyoruz? sorusunun cevabı “makineyle” diyecek kadar basite ve somuta indirgenecek. Yeni soru, Zihnindeki imgeyi makinede nasıl yarattın? olacak.

Bundan sonra Fotoğraf nedir? Sorusunun cevabı hangi felsefi kuramlarla açıklanacak? Fotoğrafta şimdiki zaman söz konusu iken, “O an” karesidir, gerçeğe en yakındır denirken (ki bu görüşlerin kritiğini yapan fotoğrafçılar da varken); şimdi gerçeklik kavramı ne şekilde açıklanacak? Bu dönüşümün bireysel ve toplumsal olarak psikolojik ve sosyolojik yansımaları ne şekilde görülecek? Sanatın iyileştirici ve birleştirici gücü nasıl evrilecek?

Yelda Akıllıgöz

(Dr. Ecz. /Felsefeci /Fotoğrafçı)

1 Aralık 2022 / 23 Mart 2023

Uzm. Özlem BAYKAL

1985 Hakkâri/Yüksekova doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Yüksekova'da tamamlamıştır. 2002 yılında Yüksekova Lisesi'nden, mezun olmuştur. 2007- 2012 yılları arasında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2014-2015 yılları arasında, Hakkâri Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden Pedagojik Formasyon eğitimi almıştır. 2016-2018 yıllarında Anadolu Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nde, ön lisans eğitimini tamamlamıştır. 2017-2020 yılları arasında Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı'nda "Fotoğraf Üzerinden Milli Mücadele'de Türk Kadını (1919-1922)" adlı teziyle Yüksek lisans eğitimini başarıyla tamamlamıştır. 2018 yılında öğrencisi olduğu Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nün Erasmus programı ile üç ay süresince Polonya'da Poznań Adam Mickiewicz Üniversitesi Tarih Bölümü'nde staj eğitimi almıştır.

2020 yılı itibariyle Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde Doktora eğitimine devam etmektedir. Cumhuriyet Tarihi, Görsel Tarih, Kadın Hareketleri Tarihi, Feminizm Tarihi ve Kadın Hakları konularında uzmanlaşmaktadır. İngilizce, Osmanlıca ve Farsça bilmektedir.

Uzm. Özlem BAYKAL

GÖRSEL TARİHİN KAYNAKLARI: KARTPOSTAL'IN DİLİ

İnsan yaşamı ve iletişimi, tarih olgusunun bir parçası sayılmaktadır. Görsel materyaller de, yazılı belgelerin ortaya çıkardığı bilgilerin hem tamamlayıcısı hem de destekleyicisidir. Tarihi açıdan bir değerlendirilme yapılırsa görsel materyallerin oluşturduğu imgeler, geçmişin somut bir şekilde zihinlerde canlandırılmasına aracılık eder (Bulut, 2018: 134). Dolayısıyla tarihsel kişi ve olayların özne olduğu resim, tablo, kartpostal, kabartma, heykel, harita, şehir planları tarihin habercileridir. Ancak söz konusu kaynaklar, gerçeği yansıttığı gibi yanlış kullanım sonucu tarihin tahrifatına müsait vesikalar da olabilirler. Nitekim tarihçilerin bu görsel belgeleri kullanmadan önce, bunların kimler tarafından ne zaman ortaya çıkarıldığı, söz konusu olaya ve döneme ait olup olmadıkları hususunda, dikkatli bir araştırma yapması gerekmektedir (Bernheim, 1936: 123).

Diğer yandan mağara resimlerinde doğaya hâkim olma sahnelerinin çizilmesi,

dönemin insanların sosyo-ekonomik yaşam tarzının birer kanıtı niteliğini taşır. Paleolitik dönemin en eski mağarası olarak nitelendirilen Fransa'daki Lascaux ile Altamira mağaralarındaki resimlerde yer alan figürler, söz konusu dönemin insanların doğa, insan ve hayvanların naturel hareketliliğine hakim olduklarını göstermektedir.

<https://www.ed.ac.uk/news/2018/cave-paintings-reveal-use-of-complex-astronomy>
Erişim Tarihi 26/10/2022.
<https://www.gettyimages.com/search/2/image?family=creative&phrase=Lascaux%20>
Erişim Tarihi 12/12/2022

15000 yıldan daha eski bir tarihi olduğu tahmin edilen Lascaux mağarasının duvarlarına çizilen resimler, sözcüklerin yerini almıştır. (Hoppal, 2014: 77). Ayrıca mezar resimlerinin tanıklığı sayesinde de, Eski Mısır tarihi büyük ölçüde insanlığın hafızasında yer edinmiştir (Burke, 2016: 9).

Benzer bir duvar mesajı da Arjantin'deki Cueva de las Manos Mağarası'ndaki el şablonlarında saklıdır. Görüldüğü gibi İlk Çağ'da mağaralar ve taşlardan haber alınan tarih, Ortaçağ sürecinde iletişim kaynağını ikonlardan almıştır.

<https://www.gettyimages.com/photos/cuevade?>

assettype=image&license=rf&alloweduse=availableforalluses&family=creative&phrase=Cueva%20de&sort=mostpopular Erişim Tarihi 12/12/2022.

Öte yandan sadece yazılı kaynakları okuyarak tarihçilik yapmak, eksik bir metod olarak görülmektedir. Oysa bu eserleri güçlendirmek ve toplumsal hafızaya yerleşmesini kolaylaştırmak adına, görsel malzemelerin kullanımı tavsiye edilmektedir. Görsel belgeler, yazılı malzemeyi pekiştirince, tarihi bilgi de anlam kazanmış olur. Tuvale ya da fotoğrafa aktarılmış bir görüş, görsel olduğu kadar ideolojik açıdan da kamuoyunun görünüşünü yansıtabilir (Burke, 2016: 136).

Diğer taraftan görsel kaynaklardan resim, nasıl ve hangi malzemelerle çizilirse çizilsin görsel tarihi belge olarak önemlidir. Savaş meydanını konu alan bir eserde sadece askeri unsurlar değil, aynı zamanda askeri üniforma üzerinden hangi topluma ait olduğu ve toplumun kültürel yönü hakkında birçok bilgiyi de içinde barındırabilir (Kütükoğlu, 1990: 24).

<https://www.americanacademy.de/wish-you-were-here/> Erişim Tarihi 15/12/2022.

Bir başka görsel belge olan kartpostal hakkında bilgi verilmek gerekirse kalın ve dikdörtgen ince bir kartondan hazırlanan, kutlama ve mesaj yazmak amacıyla kullanılan bir iletişim aracıdır. İlk kartpostalın 1840 yılında İngiliz yazar Theodore Hook tarafından kartonun üzerine çizildiği, dolayısıyla siyah bir pul ile Londra'dan gönderilmiş olduğu düşünülmüştür. (Sungur, 2011: 834). Kartpostal toplumların iletişim kanalı olanın yanı sıra, savaş süreçlerinde propaganda kapsamında da kullanılmıştır. (Polat, 2012: 244). Hayatın her alanını ve her gelişmesini konu edinen kartpostalların basılması sadece iletişim aracı olmasını sağlamayıp, bu görseller aynı zamanda tarihe tanıklık da etmiştir (Polat, 2012: 245).

(Uğurluel, 2010: 6-7)

Kartpostal, 1890 yılına doğru fotoğrafın ortaya çıkarılması için yapılan denemeler sonucu elde edilen, stereoskopi yöntemi sayesinde meydana gelmiştir. (Bajac, 2005: 125). 1920-1970’li yıllar arasında haberleşme ve özel günlerin kutlamaları için kullanılmış olan fotokartların yerini, kartpostal almaya başlamıştır. (Danacıoğlu, 2010: 104). Avrupa’dan İstanbul’daki levantenlere gönderilen kartpostallar, Osmanlı’da ilk örnek olarak görülmüştür. (Sungur, 2011: 849). Diğer yandan Kurtuluş Savaşı sırasında, Türk halkının dirençli ve yüksek bir moral ile savaşa devam edebilmesi için resimleri kapsayan kartpostallar kullanılmıştır. Kartpostallarda halkı bilinçlendirmek, onlara güven, moral ve savaş süreçleri hakkında bilgi vermek amacıyla konular işlenmiştir. (Uğurluel, 2010: 6-7). Özellikle savaş temalı kartpostallarda çoğunlukla savaşan tarafların liderleri, askerleri, coğrafya ve haritalar tasvir edilirken, aynı zamanda kadın imgesi de yer almaktadır.

Osmanlı Devleti özelinde, millet sisteminin kültürel çeşitliliğini temsil eden 1900’lü yıllarda Avrupalılar tarafından görüntülenmiş ve çeşitli ülkelere gönderilmiş bir seriden oluşan, aynı zamanda fotoğraflardan yapılmış foto-kartların olduğu Pierre De Gigord’un koleksiyonundan Christine Peltre tarafından oluşturulmuş görsel tarihe katkıda bulunan bir eserdir. Bu kartpostallarda Osmanlı Devleti’nin modernleşmesinin, Jön Türk iktidarının ve Cumhuriyetin kurulmasıyla meydana gelen değişimin Türk kadını görüntüsü üzerindeki etkisi detaylı bir şekilde işlenmiştir.[1] II. Abdülhamit döneminde basılmış olan kartpostallarda (kartpostalların Osmanlı Devletinde kullanımı bu dönemde başlamıştır) Osmanlı kadınının eğitim ve sağlık alanındaki statülerinin yer almış olması Avrupa’da Osmanlı kadınına dair önyargı ve yanlışları ortadan kaldırılmıştır (Peltre, 2015: 106).

(Peltre, 2015: 16)

Ayrıca 1912-1913 Balkan Savaşları döneminde kartpostallar, savaşın seyrini anlatan bir iletişim ve propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Güney Dinç kartpostallarla Balkan Savaşı'nı anlattığı eserinde “savaşların çirkin yüzü, suçsuz insanların acı çektiği ve dönemin kapitalist güçlerinin ürettiği ölüm makineleri görsel kaynaklar sayesinde gözler önüne serildiği” şeklinde bir yorum yapmıştır. Kartpostallar, resimler, karikatürler ve fotoğraflar savaşın gerçek yüzünü gösteren somut verilerdir. (Dinç, 2008: 10). Görüldüğü üzere kartpostaldaki kişilere dair betimlemeler ve imgeler, savaşın içeriği hakkında ön bir bilgiye ulaşılmasında kaynaklık etmektedir. Savaş devam ederken kimi komutanların veya liderlerin savaşın galibi olacağı yönünde geleceğe dair açıklama yapmış olmaları, savaşın sonucunun tasvir edildiği kartpostallarda alaycı bir dil ile betimlenmiştir.

(Dinç, 2008: 10)

<http://kizilaytarih.org/galeri-kartpostallar.html> Erişim Tarihi 12/12/2022

Diğer yandan Savaş sırasında sağlık gönüllülerine ihtiyaç duyulması nedeniyle hastane veya yaralıların tasvir edildiği kartpostallar kullanılmıştır. Nitekim Hilal-i Ahmer Hanımlar Cemiyeti'nde çalışan Türk kadını, Balkan Savaşları'ndan Milli Mücadele'ye dek süren on yıllık zaman diliminde, merhametli, fedakar ve özverili olma özelliklerini temsil eden imgeleriyle kartpostallarda hayat bulmuştur.

Savaşın izleri, kahramanlıklar, devrimler, başarılar, vatan sevgisi ve acılar kartpostalların içeriğine konu olmuştur. Kartpostaldeki imgeler, izleyicilerle soyut bir ilişki kurmaktadır (Işık, 2008: 37). Milli Mücadele döneminde kullanılan dil Osmanlıca olduğu için kartpostallar bu yazı ile basılmış, Fransızca ve İngilizce yazılarla tasarlanmış kartpostallar da tasarlanmıştı. Özellikle yurtdışında savaş ile ilgili bir kamuoyu ve bilinç oluşturmak amacıyla bu yabancı diller kartpostallarda kullanılmıştır. 1928 harf devriminden sonra Kurtuluş Savaşı kartpostalları Latin alfabesiyle tekrar basılmış ve Anadolu Türk Kitaphanesi tarafından Ali'nin Kartpostalları adlı dizi buna örnek verilmiştir (Uğurluel, 2010: 8).

Ayrıca Türkiye özelinde Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda, dönemin sanatçıları tarafından yapılan tablo, resim, gravür, minyatür benzeri görsel materyaller, mevcut gündelik yaşamın ve siyasi konjonktüre dair bir tarzı ile şekillendiği ve kamuoyuna mesajlar verdiği için önemli arz eden kaynaklardır. Hatta söz konusu zaman diliminde Mustafa Kemal Atatürk'ün ve diğer devlet adamlarının portreleri, toplumsal algıya belirli bir imaj yerleştirmek kapsamında kullanıldığı vurgulanmaktadır (Baykara, 2007: 71-73; Acun, 2007: 14).

<https://www.atam.gov.tr/fotograflar/ataturk-portreleri> Erişim Tarihi 12/12/2022

Sonuç itibariyle kartpostallar, fotoğraf ve resimler gibi geçmişin izlerini taşımaktadır. Başka coğrafyalarda yaşayan insanları eğlendiren, düşündüren ve bilgi almalarını da sağlayan bir vasıta olmaktadır. Ayrıca kültürler arasında, iletişim köprüsü görevini üstlenmiştir (Peltre, 2015: 22). Savaşlar görsel kaynaklar olan resme, kartpostal ve fotoğrafa konu olup, günümüze kadar ise bu rolü fotoğraf taşımaktadır. Nazım Hikmet'in insan manzaraları olarak tanımladığı kartpostallar, bir milletin tarihini, kültürünü ve dini yapısını temsil eden görsel araçlardan biri olmuştur.

Kaynakça

- Acun, Fatma; “Milli Mücadele ve Atatürk Dönemi Kaynaklarının Toplu Değerlendirilmesi”, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 2007, Cilt 24, Sayı 2, ss. 1-21.
- Bajac, Quetin; Karanlık Odanın Sırları Fotoğrafın İcadı, Çev. Ali Berktaş, Yapıkredi Kültür Yayınları, İstanbul, 2005.
- Baykara, Tuncer; Tarih Araştırma ve Yazma Metodu, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- Bernheim, Emmanuele; Tarih İlmine Giriş: Tarih Metodu ve Felsefesi, Çev. Şükrü Akkaya, Devlet Basımevi, İstanbul, 1936.
- Bulut, Sedef; “Milli Mücadele Dönemiyle İlgili Görsel Bir Eser: Anadolu Hediyesi”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Güz 2018, Sayı 63, ss. 133-164.
- Burke, Peter; Afişten Heykele Minyatürden Fotoğrafa, Çev. Zeynep Yelçe, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2016.
- Danacıoğlu, Esra; Geçmişin İzleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2010.
- Dinç, Güney; Mehmet Nail Bey’in Derlediği Kartpostallarla Balkan Savaşı 1912-1913, Yapıkredi Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.
- Hoppal, Mihaly; Şamanlar ve Semboller, çev. Fatih Sel, Yapıkredi Kültür Yayınları, İstanbul, 2014.
- Işık, Filiz; 19. Yüzyılda Kartpostallarda Osmanlı Toplumu: Max Fruchterman’ın Kartpostalları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü GazetecilikABD, Ankara, 2008.
- Kütükoğlu, Mübahat S.; Tarih Araştırmalarında Usul, İstanbul Üniversitesi-Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul, 1990.
- Peltre, Christine; Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Kadınlar: Bir Kartpostal Koleksiyonu 1880-1930, Çev. Gülüş Arsoy, Yapıkredi Kültür Yayınları, İstanbul, 2015.
- Polat, Ü. Gülsüm; “Savaş, Propaganda ve Kartpostallar”, Avrasya İncelemeleri Dergisi, I/2 (2012), ss. 243- 268.
- Sungur, Suat; “Kaybolan Bir Kutlama Ritüeli ve Bir İletişim Aracı Olarak Kartpostal”, e-Journal of New World Sciences Academy, 2011, Volume 6, Number 4, ss. 829-856.
- Uğurluel, Murat; Kartpostallarla Kurtuluş Savaşı, İlke Matbaası, Gaziantep, 2010.
- <https://www.ed.ac.uk/news/2018/cave-paintings-reveal-use-of-complex-astronomy> Erişim Tarihi 26/10/2022.
- <https://www.atam.gov.tr/fotograflar/ataturk-portreleri> Erişim Tarihi 12/12/2022.
- <https://www.gettyimages.com/search/2/image?family=creative&phrase=Lascaux%20> Erişim Tarihi 12/12/2022.
- <https://www.gettyimages.com/photos/cuevade?assettype=image&license=rf&alloweduse=availableforalluses&family=creative&phrase=Cueva%20de&sort=mostpopular> Erişim Tarihi 12/12/2022.
- <http://kizilaytarih.org/galeri-kartpostallar.html> Erişim Tarihi 12/12/2022.
- <https://www.americanacademy.de/wish-you-were-here/> Erişim Tarihi 15/12/2022

Prof. Dr. Sefa ÇELİKSAP

1964 doğumludur. Marmara Üniversitesi, GSF Uygulamalı Sanatlar Tekstil Tasarım Bölümü mezunudur. Yüksek Lisansını Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitü Uygulamalı Sanatlar Tekstil Ana Sanat Dalı'nda Doç. Harika Toka danışmanlığında “Giyside Gerçek Üstü Arayışlar” başlıklı uygulamalı tez çalışması sonucunda Wearable Art (Giyilebilir Sanat) kavramını ilk kez ortaya atmıştır. Sanatta yeterliliğini, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema-TV Bölümü Ana Sanat Dalı'nda Prof. Dr. Zafer Doğan danışmanlığında “Deneyisel Film Üretimi ve Karga Gak Dedi”, kısa filmi ile tamamlamıştır. Beykent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema TV İng. Bölümü'nden Yardımcı Doçentliğini, İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda ve Tekstil Tasarım Bölümü'nden Doçentliğini almıştır.

Halen İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo TV& Sinema Anabilim Dalı TV-Sinema Programı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Ulusal ve Uluslararası dergilerde yayımlanmış çok sayıda yayını, sözlü ve yazılı bildirileri bulunmaktadır. Çok sayıda Yüksek lisans ve doktora tez çalışmasına danışmanlık yapmıştır.

Fotoğraf çalışmaları, parçacık fiziği ile bağlantılı bulunduğundan, 2016 yılında CERN-Cenevre'den özel davet alarak "Işık Geçiti" (Light Gate) adlı ilk kişisel sergisini açmıştır.

Aynı çalışmanın genişletilmesi suretiyle 2017 yılında özel lansman kapsamında farklı bir sunuş ile tekrar CERN'e davet edilmiştir.

2023-24 yıllarında CERN'de aynı konu üzerine fotoğraf çalışmaları devam edecektir.

Prof. Dr. Sefa ÇELİKSAP

Moda Fotoğrafları

Prof. Dr. Caner KARAVİT

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü

1960 Edirne’de doğdu

1978 Ankara Motor Teknik Lisesi’nden mezun oldu

1986 İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi, Grafik Bölümü Yüksek Lisans programından mezun oldu

1990 Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’ne (MSGSÜ) araştırma görevlisi olarak girdi

1995 Aynı Üniversite’ de sanatta yeterlik programını bitirdi.

1997 Yardımcı doçent oldu.

1997 Temel Eğitim Bölümü başkan yardımcısı oldu.

2001-2007 eğitim-öğretim yılları arasında Yeditepe Üniversitesi GSF İç Mimarlık Bölümü' nde dışarıdan öğretim üyesi olarak Temel Sanat Eğitimi derslerini verdi.

2003 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü' nde doçent oldu

2003 MSGSÜ Temel Eğitim Bölümü başkanı oldu

2007 MSGSÜ Temel Eğitim Bölümü' nde ikinci dönem başkanlık görevini üstlendi.

2009 MSGSÜ Temel Eğitim Bölümü' nde profesör oldu

2010-2014 Eğitim-Öğretim yılları arasında Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde dışarıdan öğr. üyesi olarak Temel Sanat Eğitimi derslerini verdi.

2010-2013 Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde rektör yardımcısı oldu.

2015-2018 MSGSÜ Temel Eğitim Bölümü' nde 4. dönem başkanlık görevini üstlendi.

2023 Halen MSGSÜ 'de Temel Eğitim Bölümü' nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Yurtdışı Araştırmaları

2000 “Art And Craft” akımı ile ilgili araştırma yapmak üzere, William Morris Vakfı’ndan aldığı davetle Londra’ya giderek incelemelerde bulundu.

2007 Çin sanatı üzerine araştırma yapmak üzere Çin Halk Cumhuriyeti Kültür Müstaşarlığı’ndan davet aldı ve Çin’de araştırmalarda bulundu.

2007 Tsinghua Üniversitesi Sanat ve Tasarım Akademisi’nden baskı atölyelerinde çalışmalar yapmak üzere davet aldı.

2008 Çin Halk Cumhuriyeti Tsinghua Üniversitesi’nden ikinci kez burs kazanarak İpek Yolu ve Hexı Koridorundaki Mağara Tasvirleri ve eski Türk sanatına yansımaları üzerine araştırmalarda bulundu.

2013-2015 Çin Halk Cumhuriyeti’nin başkenti Pekin’de Geleneksel Çin resmi üzerine araştırma ve ünlü çinli ressam Le Keran’ın geleneğinden gelen Han Shi Liu usta ile atölye çalışmaları.

Caner Karavit’ in uluslararası ve ulusal bilimsel, sanatsal hakemli dergilerde yayınlanan makaleleri ve uluslararası kongre, sempozyum, panel, çalıştay gibi bilimsel ve sanatsal toplantılarda yayımlanan bildirileri bulunmaktadır. Ayrıca, uluslararası ve ulusal bilimsel ve sanatsal toplantılarda yer alan bildirileri yayımlanmıştır. Yurtiçinde Türkçe veya yabancı dilde 7 adet kitabı yayımlanan Karavit’in birçok uluslararası deneyimi, çalışmaları bulunmaktadır. Bununla birlikte, 6 adet kişisel sergisi, birçok yurtdışı ve yurtiçi sergileri, çeşitli koleksiyonlara alınan işleri bulunmaktadır. Çeşitli uluslararası sanat etkinliklerinde küratörlüğü de bulunan Karavit’in yurtdışı ve yurtiçinde olmak üzere 7 ödülü bulunmaktadır.

Halen MSGSÜ 'de Temel Eğitim Bölümü’ nde öğretim üyesi olan Caner Karavit’ in eğitim alanları; ‘Temel Sanat ve Tasarım Eğitimi, Renk Kuramları, Geleneksel Çin Resmi, Özgün Baskı (Serigrafi Ve Ahşap Baskı), Uzak Doğu Sanatı, Karşılaştırmalı Doğu ve Batı Kompozisyon Kuramları’ üzerinedir.

Prof. Dr. Caner KARAVİT

"Günlük Yaşamlar"

Tuval Üzerine Akrilik Boya Çalışmaları ve Yazıları

Ozanın Kaçak Yolculara Türküsü, 180x120, 2020

Ozanın Kaçak Yolculara Türküsü

70'li yılların ortalarında liseli yıllarımın çoğu Ankara'nın Teknik Okullar bölgesinde geçti. Her sabah evden okula ulaşmak için erken saatlerde trene yetişir, Hindistan'dakilere benzer salkım saçak yolculuktan sonra Çiftlik durağında inerek, o zamanki okulum Motor Teknik ve Meslek Lisesi'ne koşturarak derse yetişirdik. Sadece ben değil; Ankara'nın çeşitli yerlerinden gelen öğrenciler de aynı trende yolculuk yapardı. Özellikle, sabah 07.00 treni ağırlıklı olarak demiryolu, traktör fabrikası işçileri ve öğrencilerle hınca hınç dolar, tren benim durağa geldiğinde, ya kapıda (eğer şanslıysam) ya da iki vagonun arasındaki demir tamponların üzerinde yer bulabilirdim. Kapıya (tek ayak, tek kolla) asılarak gittiğimde biraz daha güvende hissederdim kendimi. Eğer, vagonların arasında yer bulabildiğimse, daha tehlikeli bir yolculuk olacağından bir an önce Ankara Gar'ına yarmak isterdim. Gar'a vardığımızda demiryolu işçileri iner ve kalabalık nispeten azalırdı. Ankara kışının

sert ve kuru soğuşunda tren yolculukları daha zorlu hale gelirdi. Kapının ya da vagon aralarında tutunabildiğimiz demirlere soğuktan elimiz yapışır, rüzgarın da katkısıyla Gar'a gidinceye kadar elimiz hissizleşirdi. Ancak, elimin demire yapışması bir yandan da içimi rahatlatırdı, böylece aşağı düşmeyeceğime kendimi inandırır ve rahatlardım. Bu yolculuklar sırasında (sayısını hatırlamıyorum) hareket eden trenin demirlerine tutunamayıp raylara düşünlerin arasında; ayağını, kolu kaptıranları ve hatta ölenleri hatırlıyorum. Tanık olduğum bu olaylarda, düşenlerden sadece tek bir kişi sağlam kalabilmişti. Genç bir adam tren hareket halindeyken raylarla duvar boşluğu arasına düşmüş ve biz de onun dehşet içindeki bakışlarıyla göz göze gelerek üzerinden geçip gitmiştik. Bu salkım saçak yolculukların en unutamadığım kısmı ise; Neşet Ertaş'ın türküleridir. Vagon aralarındaki yolculuklarımızı, işçilerin olmazsa olmazı pilli radyolarından yayılan TRT kanalındaki Neşet Ertaş türkülerini dinleyerek yapardık. Kalabalıktan kapanamayan vagon kapılarının aralıklarından süzülüp gelen bu türkülerin tiryakisi olmuştum. Onun türküleri yolculuklarımızda direncimiz olmuş, güç vermiştir bize. Türkülerini bugün bile dinlediğimde, avucumda soğukluk, içimde hüznünlü bir sıcaklık bir yaratır...

Sarı Şeytanlar ve Kör Makas, 120x90, 2022

Sarı Şeytanlar ve Kör Makas

Bugün babamın vefatı üzerinden tam bir yıl geçmiş, dün gibi. Bugünün anısına özlem gidermek için eski fotoğrafları karıştırırken, bir zamanlar Edirne’de müzik yaptığı ‘Sarı Şeytanlar’ isimli orkestrasıyla çektiği tek fotoğrafı gördüm. Kısa süren bu orkestra yaşamı aynı zamanda Edirne’nin bando ve orkestralarının da modern tarihini oluşturunuyordu sanki. Bu konuda topladığım sözlü ve yazılı metinlerin bir kısmını babamın ölüm yıldönümüne atfen yazmak istedim. Babamın vefatından bir ay sonraydı, Edirne’ye en samimi olduğu iki arkadaşını ziyarete gittim. Çetin abi (Yalgın) ve Kemal abi (Engür) ile yaklaşık iki buçuk saatlik sohbetten sonra, konu Edirne’nin Bandosu ve orkestralarına geldi. Çetin Yalgın abisi Metinle birlikte, babamın hem çocukluk, hem de orkestra arkadaşlarıydı. Babaları ise Edirne Bandosu’nu kuran şeftir ve hikayesi de ilginçtir. Edirne’de bulunan dönemin Trakya umumi müfettişi Kazım Dirik paşa Bulgaristan’a davet ediliyor. Paşa yanında Edirne’den müzik öğretmenini de alarak oraya gidiyor. Bulgaristan gezisinin bir bölümünde, heyeti Bulgar Bandosu karşılıyor. Çetin abinin babası o sıralar Bulgaristan Rusçuk Askeri Bandosu’ndaki Mehmet Emin Yalgın. Kazım paşa ve müzik öğretmeni bando şefinin ustalığını çok beğeniyor ve paşa onu Edirne’ye davet ediyor. Baba Yalgın daha sonra 1931 yılında ailesi ile Edirne’ye göç ediyor. Geldiğinin ilk yıllarında Edirne İtfaiye Bandosu’nu kuruyor ve olaylar böyle başlıyor. Edirne’den sonra 1938’de bir ara Bursa’ya giden Mehmet Emin Yalgın orada da ilk olarak Bursa Bandosu’nu kuruyor. Bu arada Yalgın, 1941 yılında Matbuat Umum Müdürlüğü (Basın Yayın Ve Enformasyon Genel Müdürlüğü) açılan bir marş yarışmasında birinci oluyor. Daha sonra yine ailesiyle Edirne’ye dönüyor. Ancak dönerken, Bursa’da yetiştirdiği bazı Bando elemanları da ‘Fareli Köyün Kavalcısı’nın peşine takılır gibi ustalarının peşinden Edirne’ye geliyor. Bando da yol almış olan Edirne’de, Bursa’dan gelen kadroyla birlikte 1950’de Edirne Bandosu kuruluyor. Böylece, müzisyen yetiştiren bir ekol haline dönüşüyor. Öyle ki, bu yetişenler arasında baba Yalgın’ın akordeon dersi verdiği, zamanında yılın orkestrası seçilen Yılmaz amcam da var. Çetin abi o zaman ki Bando’yu şöyle anlatıyor: “Edirneli Yahudi arkadaşlar askere gitmeden bir yıl önce Bando’ya girerler ve çeşitli müzik aleti çalmasını öğrenirlerdi. Böylece hem askeri bandoda yer alarak rahat ederler, hem de askerden dönünce müziğe devam ederlerdi. Yahudi arkadaşlar iyi müzik yaparlardı” diyor. Bando’nun bir de tarihsel olaya tanıklığı var. 1953 yılında alınan Bakanlar Kurulu kararı ile sınır kapısı statüsü alan Kapıkule’nin açılış törenine Edirne Bandosu gidiyor. Sınırın Türk tarafında Edirne Bandosu, Bulgaristan tarafında ise Bulgar Bandosu yer alıyor ve başlıyorlar

karşılıklı marş ve şarkılar çalmaya. Olay bir müddet sonra atışmaya ve üste çıkma yarışına dönüşüyor. İki bando da denk güçte olduğu için atışma berabere devam ederken, sahneye Turan Ataçay (çapkın) çıkıyor. Trompetiyle öyle bir solo çekiyor ki, Bulgar bandosu susup dinlemek zorunda kalıyor. Solo ve bandonun müziği bitince kısa bir sessizlik oluyor. Sessizlik sonrası Bulgar Bandosu coşkuyla Edirne Bandosu'nu alkışlamaya başlıyor. Karşılıklı alkışlarla tören de tamamlanmış oluyor. Bu arada, Mehmet Emin Yalçın'ın eski Edirneliler tarafından hala mırıldanan 'Meriç'te Akşam' bestesinden de bahsetmeden geçmeyelim. Olur da bir gün Çetin abinin pandora kutusu açılır ve bu bestenin sayfaları tozlu kutudan çıkarsa, onu bir müzik grubu aracılığıyla dinlemeyi çok isterim. O dönem bir konservatuvar gibi işlev gören Edirne Bandosu'nun yetiştirdiği müzisyenler, dönemin müzik dinamikleri ve gençlik enerjisiyle orkestralara dönüşüyor. Bando ve orkestralar arasında organik bir bağ var. Çünkü, orkestra elemanları zaten Bando'dan yetişiyorlar ve zaman zaman bu orkestralarda Bando şefi veya elemanları da müzik yapıyorlar. Örneğin, Edirne Bandosu'nun şefi 'Sarı Şeytanlar' orkestrasında zaman zaman keman çalarmış. 'Sarı Şeytanlar' orkestrası babamın Bando şefinin çocukları olan Çetin ve Metin abilerle birlikte kurduğu ilk orkestralardan birisi. Elbette başka orkestralarda olmuş. 'Sarı Şeytanlar'dan sonra Çetin ve Metin kardeşler yeni bir grup olarak 'Mamba'yı kurmuşlar. Babam ayrıca, 'Sarı Şeytanlar'ın rakibi olan ve Edirne Bandosu'nun elemanlarından oluşan 'Mavi Şeytanlar' orkestrasından hep bahsederdi. Çetin abiye 'Mavi Şeytanlar'ı sorduğumda: "bilmiyorum, duymadım" dedi. 'Sarı Şeytanlar' grubu, bugünün Trakya Hastanesi o zamanların oteli olan yerde ve Ayvazoğlu sinemasında filmin başlangıcında ve aralarında sahne alıyorlar. Genellikle, dans partilerinde ve düğünlerde çalıyorlar. Çarşamba günleri ise, Kız Öğretmen Okulu'na özel konserler veriyorlar. Bando gibi orkestranın çalışmaları da dönemin kısıtlı olanaklarıyla yapılıyor. Eğer çalacakları müziğin ya da marşın plağı çıktıysa, Çetin abi İstanbul'dan Edirne'ye dönerken Yüksek Kaldırım'daki Ermeni plakçıdan (hangi dükkan olduğunu araştırıyorum) o şarkının plağını alıyor. Plaktaki parça önce notalara dönüştürülüyor, sonra sözler alınıp çalışılıyor. Eğer plak yoksa, radyoda akşamları belli saatlerde yayınlanan o zamanın popüler parçalarını babam gaz lambası ışığında dinleyip bir kenara yazıyor ve ezberliyormuş. Geçmiş yıllarda babamla orkestrası konusunda sohbet ederken: "peki baba, yazamayıp, kaçırdığın sözler olmuyor muydu? O zaman ne yapıyordun?" diye sormuştum. Babam da tahmin ettiğim gibi cevap vermişti: "o zaman eldeki sözlerle nakarat yapıyorduk. Babam da tahmin ettiğim gibi cevap vermişti: "o zaman eldeki sözlerle nakarat yapıyorduk. Bazen de biraz uyduruyorduk." dedi. Bununla ilgili bir de anısı vardı. Yine bir akşam sinema arasında ilk söyleyeceği parça İtalyancaymış ve onu

bir gece önce radyodan ezberleyebildiği kadarıyla ezberlemiş ve bu halde sahneye çıkmışlar. Fakat sahneye çıkınca, en ön sırada Edirne Saraçlar çarşısında ayakkabıcı dükkânı olan Edirne eşraflarından bir Yahudi esnafın İtalyan karısını görmüş. “eyvah, dedim” diyor babam, “bu kadar şarkı sözüyle bir İtalyan’ın olduğu yerde nasıl söylerim”. Fakat konser bitince alkış kopuyor, en başta da İtalyan bayan olmak üzere. Çetin abi: “bizim çok sevdiğimiz ve onun da söylemeyi çok istediği bir parçası vardı. Hüseyin bunu o kadar tutkuyla söylüyordu ki, her zaman ondan bunu söylemesini isterdik” diyor ve bunu söyler söylemez mırıldanmaya başlıyor. Ses kaydından çok net anlaşılmıyor, ama ‘Some Trima’ gibi bir şeyler söylüyor sanki... Çetin abinin ses kaydını metne dökerken bu şarkı sözlerini yanlış yazmış olmalıyım, internette ararken zorlanıyorum. Sonra mırıldandığı melodiyi kulaklarıma zorla kazıyorum ve tek tek 50’lerin en popüler İtalyanca şarkıları arasında buluyorum. Tony Dallara’nın ‘Come Prima’ adlı parçası yani ‘seni ilk kez aşıkmuş gibi seveceğim’. Babamdan en çok istedikleri bu parçayı internetten başka ağızlardan tekrar tekrar dinliyorum.

“Sarı Şeytanlar” orkestrasının arasında çok ilginç karakterler de varmış. Bunlardan birisi de Bulgar Bandosu’nu dize getiren ‘çapkın’ Turan trompet çalıyormuş. Çetin abi Turan’ın ele avuca sığmaz, disiplinden uzak karakterini anlatırken, sanki hala ona kızıyordu. Orkestrayı öyle yıldırılmış ki, bir seferinde Edirne dışındaki bir yerde sahne aldıklarında, müziğin ortasında sahneden inip dans edenlerin arasında kendi kafasına göre solo çekmiş (yani tam anlamıyla artistik yapmış). Orkestradakiler şaşırılmışlar ve en kıdemli olan Çetin abi Edirne’ye geri dönüşlerinde onları götüren arabayı bir kenara çektiler, Turan’ı dışarıda bir güzel paylamış. Başka bir konserlerinde ise, Turan yine parçanın ortasında tamamen doğaçlama bir yoruma kalkmış ve yine tüm orkestrayı şaşırtmış. Çetin abi olayı şöyle anlatıyor: “öyle kızdım ki, Turan’ın elinden trompeti alıp fırlattım, kendisini de dışarı attım. Ama sonra düşündüm ki, trompeti kolay bulamayız. Gidip aradım, çalıların arasında buldum. Trompet tekrar orkestraya dahil oldu, ama Turan dışarda kaldı”. İşte, ‘çapkın’ Turan böyle ele avuca sığmaz bir elemanmış.

Babam, müziğe sadece bir solist olarak devam etmemiş, aynı zamanda çok da iyi dans edermiş. Anneme iyi dans etmesini nereden öğrendiğini sordum: “onlar ailece iyi dans ederlerdi, bana da öğretti” dedi. Kemal abi: “Küçükpazar’da yerimiz vardı, babam İtalyanca şarkı söyleyerek birçok kişiye dans öğretti. Onun sayesinde dans öğrendim” diyor. Çetin abi de: “Müzik yaparken her zaman dans edenler vardı. Babam her zaman bir numaraydı. Bu dans etkinliklerinde en güzel çaldığımız tangolardan birincisi ‘ayrılık tangoları’ydı” diyor. Sonra, “ikincisi, mavi” diyor, ama devam edemiyor ve bir müddet susuyor (?). Sonra biraz tereddütlü devam

ediyor: “‘Mavi Tango demek istemedim, üzülmeseniz diye”. Babamın mavi gözlü olması nedeniyle onun vefatını hatırlatmanın bizi üzeceğini düşünmüş. Hafif bıçkın bir karakterin altından böyle bir inceliğin çıkması haliyle duygulandırıyor bizi. Söze babamın dansçılığıyla devam ediyoruz. Babam tango ve o dönemin dansları konusunda gerçekten iyiymiş. Babamlar batı yakasının Sabuni mahallesinde tango gibi danslarda iyi imiş, ama annemler de doğu yakasının Taşlık beldesinde 9/8’lik oyun havalarında ustaymışlar. Babam anneme tangoyu öğretmiş, ama annem babama 9/8’liği öğretememiş. Durum bu.

'Sarı Şeytanlar' orkestrasının dramatik mi, komik mi olduğuna hala karar veremediğim sonu da bir başka enteresan. Babam annemle evlendikten sonra orkestrası ile akşamları çalmaya devam ettiği için, annem bu sonu gelmez gece hayatına içermeye başlamış. Bir gün, birlikte ailece bir fotoğraf çekimi için sözleştikleri halde babam sabaha kadar eve dönmeyince, annem benimle fotoğraf çekirmek için çarşıya gidiyor. Fotoğrafçının yanındaki işkembe çorbacısında çorba içmekte olan 'Sarı Şeytanlar'dan birisi annemi görüp babama söylüyor. Babam da hemen fırlayıp fotoğrafçıya giriyor ve böylece birlikte ilk ve tek çocukluk fotoğrafımızı çekme fırsatı buluyoruz. Annem buna içerliyor, ama olay bununla da bitmiyor. Yine, babamın sabahlamalarından birisinde o kadar geç kalıyor ki, annem endişeyle Abit amcamların Fil Yokuşu'ndaki evlerine gidip uyandırıyor. Babamın başına bir şey gelmiş olabileceğini söylüyor. Abit amcam ailede tam bir klasik abi karakterine sahip: “sen eve git, merak etme ben onu bulurum” diyor. Bir saat sonra, amcam babamı da alarak bizim eve geliyor. İkisi de o sırada kardeşimle uyuduğumuz odaya geçiyorlar. Annem ise, onun karşısındaki oturma odasına çekiliyor. Annem anlatıyor o anı: “Abit abimin haşlamalarını duyuyordum odadan, ‘sen nasıl karını bırakıp bu saatlere kadar dışarıda kalıyorsun? Nasıl bu kadar sorumsuz olabiliyorsun?’ diye paylıyordu babanı”. Bu haşlamadan cesaret alan anam hırslanıyor ve gözü babamın içeri girerken çıkarttığı 'Sarı Şeytanlar'ın sarı ceketine takılıyor. O zamanlar 'Sarı Şeytanlar' orkestrasının takımı sarı ceket (yakası ve cep kapakları siyah), siyah pantolon, siyah kravat, siyah çorap, siyah ayakkabı. Annem odadaki evin tek kör makasını alıyor, cekete doğru yöneliyor ve ceketin en kolay kesilecek yeri olan kollarından başlayarak, birleşemeyecek ve onarılamayacak şekilde 8-10 parçaya ayırıyor. Amcamın haşlaması bitince, amcam evine babam da annemin yanına geliyor. Anneme sordum: “babam ceketini o halde görünce ne tepki verdi?” annem “hiçbir şey” dedi. 'Hiç bir şey' yani hepsi o kadar. Bu babamın müzik hayatının sonu olmuş.

Edirne'nin o döneminde müziğe ve dansa emeği geçen tüm Bando ve orkestra elemanları önünde saygıyla eğiliyorum, nur içinde yatsınlar.

Zehra Belgin ŞEMSETTİNOĞLU

Ankara 1960 doğumludur. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara'da tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü'nden mezun oldu.

Bir bankanın Bilgi İşlem Bölümünde Bilgisayar Programcısı olarak çalıştı ve oradan emekli oldu.

Temel Fotoğraf Eğitimine Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği (AFSAD)'nde 1979 yılında başladı.

Çeşitli Fotoğraf atölyeleri ve sergilere katıldı.

Halen Kazdağlarında bir köyde yaşıyor. Sokak hayvanları, çevre ve doğa sorunları ile ilgileniyor.

Mozaik, cam altı boyama, ahşap oyma, dokuma yeni uğraşları arasında...

Zehra Belgin ŞEMSETTİNOĞLU

KAZDAĞLARI'NDA ZEYTİN HASATI VE ÇATAL ZEYTİNİN HİKAYESİ

Yaşadığım Kuzey Ege Bölgesi'nde sonbahar ve kış aylarında yöre halkı yoğun olarak zeytin ile uğraşır. Zeytinin toplanması, siyah ve yeşil olmak üzere sofralık zeytinlerin hazırlanması, zeytinyağının çıkarılması hep bu mevsimlerde olur. Bizim köyün yaşlıları 'biz Ocak ayından önce ağaca sırık vurmazdık' deseler de maalesef zeytin de küresel ısınmadan nasibini aldı . Aşırı sıcaklar ve yağmurun mevsiminde yağmaması, zeytinin zamanından önce kararmasına ve dolayısı ile erken hasat edilmesine sebep oluyor.

Zeytin hasatının hikayesini çektiğim fotoğraflarla sizlere anlatmaya çalışacağım.

Bu yörede zeytin toplayan ekibe ‘tayfa’, tayfayı yöneten kişiye de ‘kahya’ deniyor. Fotoğraflarda gördüğünüz kişiler bir yörük köyünde yaşayan kahya ve tayfasına ait. Zeytin toplamak gerçekten çok zor ve zahmetli bir iş; belli bir disiplin gerektiriyor.

Fotoğraftaki kahya, görme kusurlu olmasına rağmen, tayfayı gayet iyi yönetiyor.

Yörük kadınlar çok çalışkanlar ve hala geleneksel kıyafetleri ile rengarenk geliyorlar zeytinliklere. Zeytin toplayacakları tarlada bir renk cümbüşü oluşturuyorlar ve kırdan açan çiçekler gibi görünüyorlar.

Ağaçlardan kendiliğinden dökülen zeytinlere ‘dip zeytin’ deniliyor ve işe önce onları toplamakla başlanıyor.

Bu zeytinler bir süre toprak üzerinde kaldığı için bunlardan çıkan zeytinyağının asit oranı yüksek oluyor. Zeytinyağında asitlik derecesi, 100gr zeytinyağında bulunan ‘oleik asit’ miktarının yüzde olarak belirlenmesi olarak ifade ediliyor. Bu oran ne kadar düşük olursa, yağın lezzeti de o kadar artıyor.

Toplanan zeytinler çuvallara doldurularak ağızları zeytin dalı ile kapatılıyor ve sıkıma hazır hale getiriliyor

Dip zeytin çuvallarının ağzı kuru bir dal ile; ağaçtan toplanan zeytinlerin çuvalları ise yeşil dal ile kapatılıyor ki, üst ve dip çuvalları karışmasın. Çünkü bu zeytinler ayrı olarak sıkılıyor.

Sıradallardaki zeytinlere geldiğinde, ağaçların altına çok büyük brandalar seriliyor.

Erkek tayfaların görevi ağaç dallarını silkerek zeytinleri brandalara düşürmektir. Eski usulde bu işlem sırkılarla yapılırken, yeni usulde motorlu silkim aletleri ile yapılıyor.

Kadın tayfalar bu kez branda üzerine dökülen zeytinleri toplayarak çuvallara dolduruyor.

Bu işlemlerin süresi doğal olarak zeytin bahçesinin büyüklüğüne ve hava koşullarına göre değişiklik gösteriyor. Bazen aşırı soğuk, bazen de yağmur toplama işlerini aksatabiliyor.

Tüm gücüne rağmen kadınların büyük bir keyifle yaptıkları bu işi renklendiren bir gelenek de çekirdeği birbirine yapışık olan ve adına 'çatal zeytin' denilen zeytini bulma yarışıdır.

Çatal zeytinin şans getirdiğine inanılır ve bulan tayfa bahçe sahibi tarafından ödüllendirilir.

Fotoğrafta da gördüğünüz gibi, bu geleneği canlandıran bir duvar resmi, yaşadığımız köyün meydanına bir anı olarak tarafımızca çizdirilmiştir.

Çatal zeytini bir uğur işareti olarak bebeklerin omuzlarında, kadınların boyunlarında, erkeklerin ise tesbihlerinde görmek mümkündür.

Toplanarak çuvallara doldurulan zeytinler araçlara yüklenir ve bir an önce sıkılıp yağın çıkarılması için fabrikalara ulaştırılmak istenir ki; asit oranı yükselmesin.

Ve fabrikaya ulaşan zeytinin yeni hikayesi başlar.

Halil SARIİŞİK

1956 yılında Ankara'da doğdu. 1979 yılında Hacettepe Üniversitesi Fizik Mühendisliği Bölümü'nden mezun oldu. 1979-2004 yılları arasında, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve Türkiye Elektrik Kurumu'nda görev yaptı. 2004 yılı itibarıyla emeklidir.

Gezmek, gezerken fotoğraf çekmek ve unutulmaz gezi anılarını arşivlemek hobileri arasındadır. Gezip gördüğü 60 ülke arasında, Peru, Borneo Adası, Altaylar, Namibya ve Özbekistan en beğendikleridir.

Halil SARIİŞİK

"ALTAYLAR" GEZİ FOTOĞRAFLARI -I-

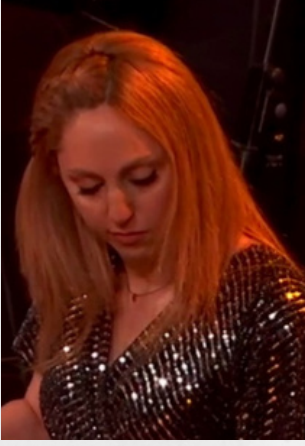

Devam edecek...

Funda SÜYÜR

TRT İstanbul Radyosu Kanun sanatçısıdır.

TRT repertuarında besteleri, Ezel Denizi (Tiyatro oyunu)

Eliz edebiyat, Edebiyat Atölyesi ve çeşitli e-dergilerde yayımlanmış şiirleri bulunmaktadır.

Funda SÜYÜR

Ahmet Hamdi Tanpınar "Firari Zaman"

Cumhuriyet devri Türk edebiyatının mümtaz şahsiyetlerinden birisi olan Ahmet Hamdi Tanpınar (1901- 1962) şiir, hikâye roman, deneme, tenkit ve edebiyat tarihi olmak üzere bir hayli eser vücuda getirmiştir.

Eserleri

Tevfik Fikret: Hayatı, Şahsiyeti, Şiirleri ve Eserlerinden seçmeler (1937)

Namık Kemal antolojisi (1942)

Abdullah Efendi Rüyalari (1943)

Beş Şehir (1946)

On Dokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1949)

Huzur (1949)

Yaz Yağmuru (1955)

Şiirler (1961)

Saatleri Ayarlama Enstitüsü (1961)

Yahya Kemal (1962)

Edebiyat Üzerine Makaleler (1969)

Yaşadığım gibi (1970)

Sahnenin Dışındakiler (1973)
Tanpınar'ın Mektupları (1974)
Mahur Beste (1975)
Aynadaki KADIN (1987)
İki Ateş Arasında (1998)
Edebiyat Dersleri ((2002)
Tanpınar'dan Ders Notları (2004)
Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa (2007)
Tanpınar'dan Notlar (2015)
Hep Aynı Boşluk (2016)
Tanpınar'dan Çeviriler (2017)
Hüsrev ü Şirin (2017)
Suat'ın Mektubu(2018)
Alketis- Medeia- Elektra (Euripides'ten, 2018)

Kaynak: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Üzerine Makaleler (Dergâh Yayınları

Tanpınar'ın karakterlerinin dimağlarında yaşattığı sanrılar, laterjik uyku halleri kimi zaman sezgisel ahenkle kotarılmış, kimi zaman ise okuyucunun muhayyilesinde çizgisel ya da döngüsel zaman olmaktan çıkmıştır. Bu durum bir yönü ile Tanpınar'ı Freud ve Bergson 'un zaman anlayışı içine çekse de, süreç onu çoğu kez “firari bir zamana” götürmüştür.

Ahmet Hamdi Tanpınar kendisini şair olarak görmez. Ancak bu tavrı okurlarda alicenap bir ruha sahip olduğu düşüncesini uyandırabilir. Özellikle gönüllere nakş etmiş “Ne içindeyim zamanın” adlı şiiri, tıpkı” Saatleri ayarlama enstitüsü” romanında olduğu gibi döneminin benzersiz bir örneğidir.

NE İÇİNDEYİM ZAMANIN

Ne içindeyim zamanın,
Ne de büsbütün dışında;
Yekpare, geniş bir anın
Parçalanmaz akışında.

Bir garip rüya rengiyle
Uyuşmuş gibi her şekil,
Rüzgârda uçan tüy bile
Benim kadar hafif değil.

Başım sükûtu öğüten
Uçsuz, bucaksız değirmen;
İçim muradına ermiş
Abasız, postsuz bir derviş;

Kökü bende bir sarmaşık
Olmuş dünya sezmekteyim,
Mavi, masmavi bir ıstık
Ortasında yüzmekteyim.

Ahmet Hamdi Tanpınar “Edebiyat Üzerine Makaleler” adlı kitabında musiki ve zaman kavramları için Dede’nin Mahur bestesi, Eyyubi Bekir Ağa’nın Nühüft bestesi hakkında şöyle yazmaktadır;

“Her sanat eserinin başında bir Orfeus hikâyesi vardır. Orfeus, ölmüş olan karısını ahrette sazının kuvvetiyle bulur. Gerçekte saz ile Eurydice birdir. Her çehre, her hatıra, ömrün her vakıası bize kendi hususi nağmesiyle gelir. Onu yeniden yaşamak için bu sesi bulabilmek lazımdır. Bazen bu nağme kendiliğinden – dıştan gelen herhangi bir sebeple – satıhta yüzmeye başlar. Bu, zaman nehri tersine akmak istiyor, büyük uçurum yuttuğu her şeyi geri veriyor demektir.

Dedenin Mahur Beste’sini ilk dinlediğim zaman, birdenbire gözlerimin önünde çıplak bir manzaraya tek başına hâkim olan büyük bir ağaç canlandı. Bu hayal, musikinin rüzgârıyla bende doğan bir şeydi. Hâlbuki bu besteyi o anda dinlemeye hazırlanmış değildim; nağme beni ansızın yakalamıştı. Bu halin meydana Gelmesi uyanık halde bir rüyadır. Bestenin güftesinde böyle bir hayali uyandıracak hiçbir şey yoktur. Sonra herkes bilir ki, alaturka musiki dış âlemi örnek almaz. “

Kaynak: Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Üzerine Makaleler (Dergâh Yayınları)

ŞİİR

f: Yelda Akıllıgöz

ÇOCUKLAR

*Bakardı dünyanın eşiğinden
Umuda boyanmış çocuklar
Kaygıların sürgüsünü açıp
Özleri kavi, benlikleri lavlar içinde
Gülüşleri kana bulanmıştı apaçık.*

Funda SÜYÜR

GÜZ DALINDAKİ YAPRAK

*Çekirgelerin ayak izleri
Kelebek tozu değmemiş otlarda,
Arıların sesine uyanıyorum
Gülücüklerim yakalanmış
Örümceklerin kurduğu taklara.*

*Karanlığı öpünce çimenler
Gecenin orta yerinde
Isırılmış binlerce elmadır
Gündoğumuyla uyanan sabah.
Sessizliğin gülüşmeleri
Kuşların ötüşünde...*

*Ne çare, vaktin birinde
Gün bitecek nasılsa
Sabır düştü düşecek olgun bir gece.
Mutluluk düşleri haşarı
Umut bir güz dalı, ucundaki yaprak
Ha düştü ha düşecek!...*

Hasan ATABAŞ

*Sesini hatırlıyorum hiç unutmadım ki
Gözlerinde kaybolmuşluğum
Gölgene sığınmışlığım
Kokunu yüreğime çekmişliğim
Unutmadığım, unutamadığım.*

*Gecenin hüznünde yalnızlığım
Yeminim yalanım gerçekliğim
Güz solanım bahar bakışlum
Mendilimin nemi
Sudaki yansımam
Ruhumdaki aynam.*

*Dualarım isyanım sükutum
Titreten nöbetim
Çıkmayan nefesim
Gelmeyenim
Toprağa emanetim.*

Mine DÖNMEZ ÖLÇER

f: Nihal Mavi - Sarajevo, Ocak 2014

*O valizin içine neler sığdırıyorsun neler
İçini ısıtan umutlarını,
Göz yaşlarında gizli özlemlerini,
Fotoğraf karelerinde hapsolmuş sevdiklerinle çekilmiş cansız,
ama bir o kadar da canlı hatıralarını,
Baba evinin vuslat kokan duvarlarını, kirişlerini, köşelerini,
Tavanına baktığında hayal ettiğin o sonsuz yıldızları, özgürlükleri,
Oturduğun mahallenin sokaklarında oynadığın oyunları: saklanbaçları, birdir
birleri, ip atlamaları, kör ebeleri, mahalle maçlarını, beş taşları, misketleri,
Yağ satarım bal satarımları, ve daha nicelerini ...
Sonra sorumluklarını alırsın yanına (zaman gelir oyunların yerini görevlerin alır
ve zorluklara göğüs gerersin).
Üşümeyesin diye eşinin senin için sevgiyle ördüğü atkıları, kazakları
(malûm gurbet üşütür insanı),
Ve bütün bunlara şahitlik eden yeni aldığın diş fırçası, tarağını, sabununu, dikiş
kutunu, çoraplarını, iç çamaşırlarını, havlunu, ve pijamanı da valizine
yerleştirirsin.
Yalnızlığınla baş başa kalır,
Uzun yola çıkarsın,
Ellerinde valizlerin, yüreğinde sevdiklerin eşlik eder yol boyunca.
Velhasıl, gurbetçinin yükü ağırdır.*

Nihal MAVİ

ÖZLENEN

Eski zamanlardan kalan anılarda
Soba üstü tıkırdayan çaydanlığın sesi
İçli içli pişen kestaneler,
Çaydanlığa yaren olmuş.
Sayıyla paylaştırılmış herkese
İnce belli bardaklar, tavşan kanı çaylar
Sohbet şahane
Göz göze hane halkı
Kulaklar hep birbirinde
Sevgi, saygı, huzur
Soba başı aile
Dışarda kar, ayaz
Kime ne...
Bir bardak çay, üç beş tane kestane
Cennet, cennet....

f: Salih Fehmi Katircioğlu

HİS ÇIĞI

*İlk ışıklarıyla baharın dışarıda çığlık çığlığa kuşlar
Cemre düşmüş ruhlarına sevince çırpıyor kanatları
Ne varsa acıyla taşınan yürekte arınsın ağsın ufka güzellikler
Damlalı hecelerin cama vuran seslerinde ötemiz güneş
Kalplerde yeşilliklere aç olan bir beste
Çalsın diyoruz eller olsun kameralar tutan
Görüntüler düşlem ile imgelem arasında
Salkım saçak bir anlamda bir arada hisse kanat
Bahar çağırıyor tül perde sanki yağmurlar
Toprak kokuyor yer gök bir anlam
Ne varsa herşeyi kucaklasam sana uzatsam
Solunmamış tazelikte okunmadık tümcelerde
Sana imgelemimde bir yer versem
Tüm zamanlar ufalansa ellerimde
Bulutlar yön bulucu umutlar dümen olsa
Yağmurlar ara duraklı bir deniz
Yerle göğün birleştiği yere düşer hissemiz
Bulup ardından kaybettiğimiz gözemiz
Yol uzak zaman kısa heybemde imge dolu
Bilmesem de gideceğim o hayal dolu yolu
Her çiçek her yer özlü sözlerle imlikler
Baktığımızda bizleri sevgi dolu zenginlikle
Karşıllayan bize özel eşi yok bir dünya
Baharın güzelle karışık saltanatı.*

TANRI'NIN KENDİNE SAKLADIĞI KENT

*Ey bin bir dilin konuşulduğu
Diller ülkesi,
Dünyanın incisi, Türkiye'nin İsviçre'si
Kartal yuvalarınla
Kuş uçmaz kervan geçmez dağlarınla
Tanrı'nın kendine sakladığı kent.
Kekik kokan vadilerinden yoksun
Çiçekler cennetinden uzakta
Yeşilin tonlarına hasret yaşamak
Bilemezsin ne büyük dert.*

*Ey Kaçkar'ların tepelerinde
Zamanı donduran buzul gölleri
Güneş dudağı değmemiş zirvelerde*

*Büyük Deniz Gölü'nü çevreleyen kar
Bunca yükseklikte bunca derinlik
Başka nerde var?
Eloğlu kıta'lar ötesinden gelir
Kurar çadırını bu dağlara Nuh'un gemisini arar.*

*Ey tepelere tutunan
Uçurumlara kurulan kaleler
Bir çağdan ötekine geçilen taş köprüler
Ve asma köprülerden
Nar çiçekleri taşır
Periler ülkesine giden kervanlar
Çırpınır Çoruh'a ulaşmak için
Yamaçlardan dökülen çağlayanlar.*

*Ey yüce dağların boynuna
Gümüş bir zincir gibi dolanan Çoruh
Sen de mi yenik düştün uygarlık savaşında
Senin de mi kelepçelendi ellerin.*

*Ey doğanın özel ve güzel parçası
Falımızın geleceğine yansıyan kupa ası
Dün İncili Çavuş'un geçtiği yollarda
Bugün Ferhat kalesine el sallar
Efsane Şirin'in torunları
Cehennem Deresi'nde oynar
Cennet bahçelerinin gül yüzlü çocukları.*

*Ey zümrüdüanka kuşlarının diyarı
Kafkas anlarının anayurdu ey
Ne mutlu bize ki sen de doğmuşuz
Acıyı bal eyleyen, saz çalıp türkü söyleyen
Kor yürekli insanların diyarı ey
Seni gökte ararken yerde bulmuşuz
Doğandan esinlenerek
Yediden yetmiş eozan olmuşuz.*

Şahver KAYA KARASÜLEYMANOĞLU

Turhan KA

RESSAMLARA GELSİN... PİCASSO, VAN GOGH, DALİ ve BEN...

evden çıktım
yağmur yağdı,
yıllar geçti
saçlarım döküldü
saKAlım beyazladı
renkleri sevdim
yağmurun sesini de
ıslak çoraplarım boktan bi renk
sağ baş parmağım biraz açıkta
offf lan offf

yağmurlu bir havada
kalabalık bir sergideyim
sergideki kırmızı şarap ekşiydi
"iç bide beyaz iç" dedi
beyaz saçlı kadın
fıstık ye
kafalar büyük

seni hatırladım
çabucak geçtin aklımdan
maaşım az dedim içimden
güzel bir ayakkabım olmadı hiç
mavi gömlek severim
siyah pantolon
genellikle ucuz olanlardan
elektik, su makbuzu cebimde
unutma yatır dedi,
şaraplı fısıldayan ağzım
omzuma bir el dokundu
"maydanozu tükür
bak dişine yapışır"
oda ne...
yanımda duran picasso

yeşilli kübik maydanozlu resim olma''
şapkası başında
boyu da kısa
"birazdan bir peçeteye çizerim seni
imzada atarım
bende bir resim isterim ama''

biraz sonra
dali de gelir dedi biri,
endülüs de berberde şimdi
bıyığının tekini kestirmede
yollar uzak, ülkeler yakın,
çok kalabalık bir davetteyiz
van gogh'u biraderi arabasıyla getiriyormuş
olsun kulağını da alsın öyle gelsin
tek kulak açılışa yetmez
boya getirin gelince
tek kulağını sarıya boyayalım
gözüm dışarıda
şimşek çaktı
karanlık çöktü
picasso çekilin kenara dedi
verin beyazla maviyi,
boyayım şu gökyüzünü
açık maviye
geldi, geldi dediler
van gogh ve abisi
eski bir at arabası yanaştı kapıya
üç beş köylü kadın arabada
siz gidin tarlaya çalışmaya dedi van gogh
bol şarap içip geleceğim
ıslana dursun toprak
kargalara selam söyleyin

yağmur çoğaldı
yeniden bir uğultu
aha dali de kapıda
siyah bir fötr başında
bıyığının bir tarafı yok
aynı masanın etrafına toplandık
dali hızla içip
tek bıyığını siliyor
picasso peçeteye resim yapıyor
van gogh bana sarı ne varsa getirin dedi
sapsarı bir ayva geldi, birazdan masaya
gülüştük, arada bi bakışıp gülüşüyoruz.
kestik ayvayı dörde böldük
picasso resmi bitirdi
imzala dedim güldü imzaladı
dali tek bıyığını burdu
yassı saatine baktı,
yağmur durdu sanki
güneş ışıktı geldi odaya
resmi katlayıp cebime koydum
tebrik edip arkadaşı çıktık
deniz kenarına gidelim dedim
sokağı geçip denize çıktık
dördümüz yanyana
ben, picasso, van gogh, dali
denize doğru yürüdük
gökyüzü masmavi,
van gogh'un elinde bitiremediği ayva
dali elini cebine soktu
picasso bir kahkaha attı
"yahu kimse tanımadı bizi"
gülüştük, denize doğru yürüdük....

SANAT DÜNYASI

- Atatürk'ün, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından NFT formatındaki fotoğrafı tescil belgesi aldı. Bu fotoğraf, dünyada, bir devlet tarafından sanat eseri olarak tescillenen ilk NFT oldu.
- Sabancı Holding katkıları ve Çimsa Yapı Malzemeleri'nin iletişim sponsorluğunda gerçekleştirilen Agnes Denes'in "Yaşayan Piramit" adlı mekana özgü eserinin izlenim süresi, 28 Mayıs 2023 tarihine kadar uzatılmış olup; her gün 10.00-18.00 saatleri arasında Sakıp Sabancı Müzesi bahçesinde izlenebilecektir.
- Bir Baz Luhrmann filmi olan Elvis Presley'in biyografisi, 7 dalda Oscar 2023'te yarışacaktır.
- Rock müziğinin ünlü gitar virtüözü Steve Vai, Epifoni organizasyonu ile 18 Nisan 2023 tarihinde Ankara Congressium'da izlenebilir.
- 17. Sami Güner Kupası sonuçları açıklanmıştır (Instagram @fotogenfotograf).
- Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası Aylık Programı, <https://csodaankara.ktb.gov.tr/tr/> web adresinden takip edilebilir.
- Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu (TFSF) tarafından "100 Discoveries" adlı Tokyo Sergisi, 9-15 Mayıs'ta Sapporo "Sapporo Community Plaza", 6-18 Haziran'da Nagoya "Central Gallery", 20-28 Eylül'de Osaka "May Theater", 28 Kasım-3 Aralık'ta Hiroşima "Hiroshima Prefectural Art Museum Prefactural Gallery"de açılacaktır.
- "Vienna New Year's Concert" Uluslararası Müzik Yarışması 2023 için son katılım tarihi 20 Ekim 2023'tür.
- ARTCONTACT İstanbul 3. Çağdaş Sanat Fuarı, 1-4 Haziran 2023 tarihlerinde saat 10.00-20.00 arası Dr. Mimar Kadir Topbaş Gösteri ve Sanat Merkezi'nde açılacaktır.
- Tasarım Pazarı Design Market, 18-21 Mayıs 2023 tarihlerinde Cer Modern'de açılacaktır.
- Başkent Kültür Yolu Festivali kapsamında 6 Haziran 2023 saat 20.30'da Hacettepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Gala Konseri, CSO Ada Ankara Tarihi Salon'da gerçekleşecektir.
- "Fotoğrafla Tek Yürek" Uluslararası Fotoğraf Sergisi, Doç. Dr. A.Beyhan Özdemir küratörlüğünde 25 Nisan-6 Mayıs 2023 tarihleri arasında Gaziantep/Şahinbey Türk Arkeoloji ve Kültürel Miras Enstitüsü'nde izlenebilecektir.

ANKARA'DA SANAT

<https://lakonser.com/etkinlikler/>
<https://cermodern.org/etkinlikler.html>
<https://csodaankara.ktb.gov.tr/tr/>
www.kulturyolufestivalleri.com/

DERGİ, KİTAP, YAZAR

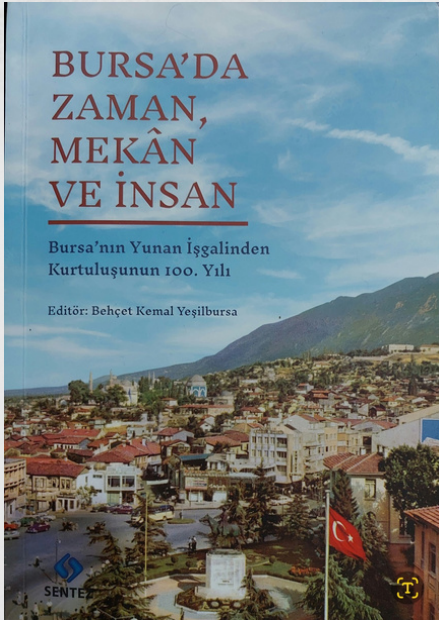
Dr. Ecz. Yelda AKILLIGÖZ

Akıllıgöz, Yelda (2023), Fotoğraf Sanatında Gerçekliğin, Descartes Rasyonalizmi Üzerinden Yorumlanması, Felsefelogos, 80 (1), 203-226.

Akıllıgöz, Yelda (2021). Soyut Fotoğraf Sanatının Husserl Fenomenolojisi Üzerinden İncelenmesi içinde Özne-Sanati Felsefeyle Düşünmek (Ed. Şule Gece) (35), Konya: Çizgi Kitabevi. 391-396.

Akıllıgöz, Yelda (2022), Zaman, Mekân ve İnsan Kavramlarına Semantik, Felsefi ve Teolojik Yaklaşımlar içinde Bursa'da Zaman, Mekan, İnsan (Ed. Behçet Kemal Yeşilbursa) (s.17-38), Bursa: Sentez Yayıncılık.

